

ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ
ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»
ВИЩА ШКОЛА СУСПІЛЬНО-ПРИРОДНИЧИХ НАУК
ІМЕНІ ВІНЦЕНТА ПОЛЯ
АКАДЕМІЯ ПОЛОНІЙНА В ЧЕНСТОХОВІ
УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ В БИДГОЩІ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОДАЛЬШОЇ ОСВІТИ
ОЛІМПІЙСЬКА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В ХХІ СТОЛІТТІ»

22–23 вересня 2022 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова організаційного комітету:

Віталій Дем'янчук – доктор юридичних наук, професор, ректор Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Україна).

Заступник голови організаційного комітету:

Андрій Боровик – кандидат юридичних наук, доцент, проректор з наукової роботи Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Україна); **Вадим Коваль** – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету здоров'я, фізичної культури і спорту Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Україна).

Члени організаційного комітету:

Марія Булатова – доктор педагогічних наук, професор, академік Української академії наук, професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, віце-президент НОК України, президент Олімпійської академії України (Україна); **Сьген Приступа** – доктор педагогічних наук, професор, ректор Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (Україна); **Юрій Брискін** – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри теорії спорту і фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (Україна); **Лідія Завацька** – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики фізичного виховання та адаптивної фізичної культури Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука; керівник Рівненського відділення Олімпійської академії України (Україна); **Валентина Сромова** – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, директор Олімпійської академії України (Україна); **Олександр Томенко** – доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (Україна); **Лідія Радченко** – доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри історії та теорії олімпійського спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, членкиня Олімпійської академії України (Україна); **Галина Пугятіна** – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Харківської державної академії фізичної культури, членкиня Відділення Національного олімпійського комітету України в Харківській області; **Жанна Сотник** – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичної культури і спорту Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Україна); **Witold Klaczewski** – Prof. PhD, Vincent Pol University in Lublin (Польща); **Andrzej Krynski** – Prof. Dr.hab. Polonia University in Czestochowa (Польща); **Filip Sikora** – Prof. PhD, Kanclerz Wyższa Szkoła Gospodarkiw v Bydgoszcz (Польща); **Josef Zatko** – Dr.h.c. mult. Bc. JUDr. PhD., MBA, LL.M, Honor. Prof., President European Institute of Further Education (Словаччина).

Проблеми та перспективи олімпійського руху в XXI столітті :

П 78 матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 22–23 вересня 2022 року). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Рівне : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 84 с.

ISBN 978-617-554-058-9

УДК 796.032«20»(063)

ISBN 978-617-554-058-9

© Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, 2022

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ОЛІМПІЗМУ СКРІЗЬ ПРИЗМУ ВОЄННИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ (2014–2022 Р.)

Олімпійське перемир'я

Гарієвський Ю. В., Сотник Ж. Г......5

Українські паралімпійці – приклад патріотизму та сили волі

Ковальчук Н. М......9

НАПРЯМ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЛІМПІЙСЬКОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ

Olympic Charter and WADA Code as Sources

of medically-labour relations legal adjustment

Kolosov Shia.....14

Стан спорту в сучасних реаліях та тенденції регулювання державою спорту

та фізичного виховання молоді

Кумпанський О. О., Лифар А. О. 18

НАПРЯМ 3. ПЕДАГОГІКА ОЛІМПІЗМУ

Особливості активізації пізнавальної діяльності учнів

молодшого шкільного віку

Боровець О. В., Сірман О. В......21

Олімпійське перемир'я: історія і сучасність

Булатова М. М......24

Спорт і релігія. Місце релігії в житті спортсмена

Бурко М. В......28

FairPlay як засіб формування соціальної компетентності школярів

Єрмолова В. М., Радченко Л. О., Кроль І. М......31

Олімпійська освіта в патріотичному вихованні студентів

Іщук О. А......34

Підготовка майбутніх вихователів до використання

здоров'язберезувальних технологій в ЗДО

Марчук О. О......37

Олімпійський фонд культури та спадщини як складова діяльності МОК

щодо розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху

Радченко Л. О., Єрмолова В. М., Кроль І. М......40

Підходи до підготовки фестивалів мистецтв ігор олімпіад

Сніжко Ю. А......45

Ціннісний аспект досягнень волинських спортсменів-олімпійців

Ялович В. Т. 48

НАПРЯМ 4. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ОЛІМПІЙСЬКОГО І ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ

Співпраця із партнерами і роботодавцями в забезпеченні практично-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту

Завацька Л. А., Кравчук Я. І. 51

Ознайомча практика здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти освітньо-професійної програми «Фізична культура і спорт»

Романова В. І. 54

Формування цінностей з олімпізму

Сотник Ж. Г. 57

НАПРЯМ 5. ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СПОРТУ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ

Окремі аспекти кримінальної відповідальності за протиправний вплив на результати спортивних змагань

Боровик А. В., Зятько Йозеф. 62

Проблеми діяльності закладів фізичної культури та спорту в умовах воєнного стану на прикладі Рівненської області та їх вплив на розвиток резервного спорту та спорту вищих досягнень

Ліпський В. В. 64

Історія розвитку і становлення стрітболу та його різновиди

Ліщук С. В., Коваль В. В. 67

Вибір специфічних функціональних тестів та ефективність підготовки професійних спортсменів

Петрук І. Д. 71

НАПРЯМ 6. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ В СПОРТІ

Відновлення після тренувань та профілактика травматизму у спорті

Кумпанський О. О., Лифар А. О. 715

Ерготерапія як складова фізичної реабілітації: особливості та можливості методу

Омелянюк Ю. А. 78

Принципи застосування методів реабілітаційного лікування хворих при травмах колінного суглобу

Поташнюк І. В., Левківський О. О. Копель Ю. М. 81

НАПРЯМ 1. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ОЛІМПІЗМУ СКРІЗЬ ПРИЗМУ ВОЄННИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ (2014–2022 Р.)

ОЛІМПІЙСЬКЕ ПЕРЕМИР'Я

Гарієвський Ю. В.

*старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання
та адаптивної фізичної культури
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Сотник Ж. Г.

*кандидат наук з фізичного виховання, доцент,
доцент кафедри фізичної культури і спорту
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Традиція олімпійського перемир'я «Екехеїрія» бере свій початок з IX століття до нашої ери в Стародавній Греції. Історія полягає в тому, що приблизно в 776 році до нашої ери, згідно з міфом, Іфітос, який був царем одного з міст – держав Греції, що перебувала в постійному конфлікті, пішов до Дельфійського оракула, щоб запитати, як він може покласти край цим конфліктам. Оракул закликав його відродити Олімпійські ігри як засіб для досягнення тимчасового миру. Одна версія свідчить про те, що царю Еліді Іфітосу боги передали бажання влаштувати загальне атлетичне святкування у Греції. Іфіт, спартанський законодавець Літург і афінський реформатор Клиосфен встановили порядок проведення ігор і заключили союз. Олімпію визнали священним місцем для проведення змагань. Людина, яка зайде в її межі зі зброєю вважали злочинцем. Під час перемир'я атлети, глядачі та артисти могли у безпеці добратися до Олімпії і назад.

Перемир'я дотримувалося, хоча й не завжди в повному обсязі, приблизно 1200 років, що зробило його найдовготривалішою мирною угодою в історії.

П'єр де Кубертен, який відродив Олімпійські ігри, не піднімав питання перемир'я. Беручи до уваги глобальний контекст, у якому зазначені спорт й Олімпійські ігри, Міжнародний олімпійський комітет

(МОК) у 1992 році вирішив відродити давню концепцію олімпійського перемир'я з метою захисту, наскільки це можливо, інтересів спортсменів і спорту в цілому, а також заохочувати пошуки мирних і дипломатичних рішень конфліктів у всьому світі [3].

У концепції МОК зазначені наступні прагнення: мобілізувати молодь на пропаганду олімпійських ідеалів; використовувати спорт для встановлення контактів між конфліктуючими спільнотами; надання гуманітарної допомоги в країнах, що перебувають у стані війни; і більш загально: створити вікно можливостей для діалогу та примирення.

Зобов'язання МОК щодо Олімпійського перемир'я виходять за межі періоду Олімпійських ігор і призвели до впровадження серії заходів «спорт заради миру» через національні олімпійські комітети. Відповідно до головних принципів Олімпійської хартії, організаційні комітети Олімпійських ігор зобов'язані здійснювати різноманітну діяльність у період до та під час Ігор з метою: сприяння миру, людському взаєморозумінню та розбудові громади через спорт; і просування концепції олімпійського перемир'я. Томах Бах, президент МОК і олімпійський чемпіон зазначає: «Олімпійські ігри показують світові, як змагатися мирно. Вони показують нам, що, незважаючи на всі наші відмінності, людство може жити разом у мирі, повазі та злагоді».

У рамках сприяння миру через спорт і олімпійський ідеал Міжнародний олімпійський центр перемир'я (International Olympic Truce Centre, ІОТС) був заснований у липні 2000 року за спільною ініціативою МОК і НОК Греції. Його штаб-квартира знаходиться в Афінах, а офіс в Олімпії.

ІОТС визначає свої дії навколо таких цілей: пропагування олімпійських ідеалів для служіння миру, дружбі та взаєморозумінню у світі, і зокрема, поширенню давньогрецької традиції олімпійського перемир'я; ініціювання заходів для запобігання та вирішення конфліктів через спорт, культуру та олімпійські ідеали та сприяння миру в цілому шляхом мобілізації молодих людей у всьому світі; співпраця з усіма міжурядовими та неурядовими організаціями, що спеціалізуються в цій галузі, розробка освітніх та дослідницьких програм, а також запуск комунікаційних кампаній, зустрічей та конференцій для просування Олімпійського перемир'я [3].

Символом Олімпійського перемир'я є голуб миру з традиційним олімпійським вогнем на задньому плані. У світі, який страждає від війн і ворожнечі, символ голуба миру представляє один з ідеалів МОК побудувати мирний і кращий світ через спорт та олімпійські цінності. Олімпійський вогонь приніс теплу дружбу всім людям світу через обмін та глобальну єдність. Символі полум'я складається

з різнокольорових шипучих елементів, що нагадує про свято та олімпійський дух. Ці елементи представляють людей усіх рас, які збираються разом для дотримання Перемир'я.

На емблемі International Olympic Truce Centre знизу прописані наступні слова «Якщо ми зможемо мати мир протягом 16 днів, тоді, можливо, лише можливо, ми зможемо мати його назавжди».

International **Olympic Truce Centre**

If we can have peace for 16 days then maybe, just maybe, we can have it forever.

Рис. 1. Емблема Міжнародного олімпійського центру перемир'я

Також стало звичаєм для спортсменів, тренерів та інших функціонерів олімпійського руху, щоб продемонструвати свою підтримку розбудови миру за допомогою спорту, є підписання фрески «Олімпійське перемир'я», яка розташовується в Олімпійському селищі. Під час кожних Ігор олімпійське перемир'я пропонує унікальну можливість для спортсменів з усього світу продемонструвати свою підтримку цінностей миру, поваги, солідарності, інтеграції та рівності.

Прикладом пропагування ідеалів Олімпійського перемир'я є діяльність члену Палати лордів барона Майкла Бейтса. Він пройшов понад 3000 миль від Олімпії до Лондона заради перемир'я під час літніх Ігор у 2012 році.

Генеральна Асамблея ООН в резолюції 48/11 від 25 жовтня 1992 року наполегливо призвала держав-учасниць дотримуватися

«олімпійського перемир'я» упродовж періоду, який починався за сім днів до відкриття і закінчувався через сім днів після закриття кожних Олімпійських ігор. З 2006 року період перемир'я почав також охоплювати й Паралімпійські ігри. Важливу роль МОК у роботі над досягненням миру ООН відзначила у 2009 році, надавши організації статус спостерігача [3; 4].

Перше олімпійське перемир'я було порушене в Іграх у Ліллекхаммері – 1994 році, коли взяли участь Югославія у розпал війни Хорватії за незалежність та Азербайджан з Вірменією, які воювали за Нагірний Карабах [3].

Олімпійське перемир'я було порушено:

- 2001–2021 роки: війна в Афганістані;
- 2003–2011 роки: Іракська війна;
- 2008 рік: воєнний конфлікт в Південній Осетії;
- 2014 рік: приєднання Криму до Російської Федерації;
- 2022 рік: вторгнення Росії на Україну [1].

Про порушення олімпійського перемир'я свідчить проявлена агресія Росії проти Грузії та України, придушення курдів у Ірані та Туреччині, численних громадянських війн в Африці та на Близькому Сході, боротьба Камбоджі та Таїланду за святиню на кордоні двох держав. Одним із фактів порушення перемир'я після Паралімпіади – 2008 були обстріляні прикордонників одне одного, де поранено трьох осіб з обох боків конфлікту [4].

Зимові Паралімпійські ігри 2022 в столиці Китаю відбувалися на фоні віроломного воєнного вторгнення Росії в Україну. Під час відкриття Ігор президент Міжнародного паралімпійського комітету Ендрю Парсон закликав всіх сприяти миру та спортивній майстерності. Президент наголосив про необхідність дотримання олімпійського перемир'я з такими словами: «Я в жаху від того, що відбувається зараз у світі XXI століття – це час для діалогу та дипломатії, а не для війни та ненависті» [2].

З огляду можна стверджувати, що держави не утримуються від використання озброєнь заради безпеки спортсменів, глядачів та функціонерів олімпійського спорту, тим самим порушують резолюцію Генеральної Асамблеї ООН. Міжнародний олімпійський комітет, Національні олімпійські комітети країн, Міжнародний олімпійський центр перемир'я закликають до припинення всіх військових дій під час Олімпійських ігор і після них. Дотримання олімпійського перемир'я вимагає пробудження свідомості, заохочення лідерів до дії, мобілізації для просування олімпійського ідеалу та виховання молоді згідно з принципами олімпізму.

Література:

1. Alison Durkee. IOC «Strongly Condemns» Russia For Violating «Olympic Truce» By Invading Ukraine. URL: <https://www.forbes.com/sites/>
2. URL: <https://www.paralympic.org/feature/ipc-president-andrew-parsons-beijing-2022-opening-ceremony-speech>
3. Olympic-truce. URL: <https://olympics.com/ioc/olympic-truce>
4. Олімпійське перемир'я: звідки взялося та який в нього статус – Футбол на UA.Tribuna.com

УКРАЇНСЬКІ ПАРАЛІМПІЙЦІ – ПРИКЛАД ПАТРІОТИЗМУ ТА СИЛИ ВОЛІ

Ковальчук Н. М.

*доцент, доцент кафедри теорії фізичного виховання та рекреації
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Аналіз науково-методичної літератури засвідчує, що існує безліч визначень мети та завдань олімпійської освіти або олімпійського виховання. У сучасному світі олімпійський рух набув особливого значення не лише як спортивне явище, але і як явище, соціальне, політичне, виховне. Олімпійські ігри стали непересічною подією у житті сучасного світу і викликають неабияку увагу суспільства та міжнародних засобів масової інформації. [1, с. 168]. Але у світі ще одна подія рахується такою ж як і Олімпіади це – Паралімпійські ігри (проводяться один раз у чотири роки після Олімпійських ігор). Це не лише змагання осіб з інвалідністю, фактично це модель світу рівних можливостей. Паралімпійські ігри закликають людей змінити відношення до осіб з інвалідністю і сприяти їх повноцінній інтеграції в суспільство. Тому паралімпійська освіта та реалізація її просвітницьких завдань актуальна на часі. Метою нашого дослідження є доведення необхідності у проведенні паралімпійської освіти для реалізації виховних завдань та формування морально-етичних якостей дітей та молоді.

Паралімпійська освіта, в першу чергу забезпечує рівень знань та інформує членів суспільства про паралімпійський рух та адаптивний спорт. Також вона ознайомлює з героїкою, прикладами спортивного героїзму, мужності та досвідом участі спортсменів-інвалідів у змаганнях. Крім цього паралімпійські знання сприяють формуванню

інтересу до занять спортом. Чому це так важливо? Тому, що станом на перше січня 2021 року в Україні налічується 2 мільйони 703 тисячі людей з інвалідністю, серед них – 163,9 тисячі дітей [2]. 01 березня 2022 року набула чинності постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.2022 № 31, якою затверджено Порядок здійснення реабілітаційних заходів – це система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на відновлення та компенсацію втрачених функцій організму. Зазвичай ці заходи відбуваються періодично і для підтримання ефекту, отриманого від лікування, потрібно посилено виконувати вправи, дотримуватися призначеного режиму. Саме тут у пригоді стане девіз паралімпізму – «Spirit in motion» («Дух у русі»). Він надихає паралімпійців на прояв сили волі до перемоги. Це може слугувати прикладом дитині, підлітку, дорослому також проявити терпіння, силу волі до певних обмежень, незручностей в житті, роботи до «сьомого поту» але отриманні позитивного результату у лікуванні, формуванні компенсаторних навичок та функцій, набутті професії та соціалізації у суспільстві.

В нинішніх умовах, коли триває військова агресія супроти незалежної України паралімпійська освіта набуває особливого значення, адже багато наших захисників повернуться додому інвалідами і їм потрібна буде підтримка та гуманне відношення, таке, яке проявив лікар нейрохірург Людвіг Гуттман. Після Другої світової війни, будучи керівником англійського національного реабілітаційного центру Сток-Мандевіля, він зібрав групу інвалідів, ветеранів війни, які отримала травму хребта, та почав з ними регулярні тренування з метою реабілітації хворих [4]. Саме Людвіг Гуттман стояв у витоках паралімпійського руху і передбачав, що цей новий спортивний захід стане міжнародним.

Першими офіційними Паралімпійськими вважаються ігри, які проводились у Римі в 1960 році. Україна брала участь у 6 літніх і 5 зимових Паралімпійських іграх. Вперше країна виступала на Іграх 1996 року і відтоді не пропустила жодної Паралімпіади. За свою історію завоювала загалом 613 медалі: 472 на літніх і 141 на зимових, з них 187 золотих та по 213 срібних і бронзових [7]. Нам є ким пишатися та у кого навчатися досягати мети «через терни до зірок», любити свою Батьківщину та її народ. Фехтувальник Андрій Демчук – чемпіон Паралімпіади в Ріо-де Жанейро (2016 р.) тренувався та паралельно викладав у Львівській політехніці, здобув звання кандидата технічних наук. Свою перемогу в Ріо він присвятив українським військовим, які служать у зоні АТО (тепер – ООС). На війні загинули два його товариші Андрія. Після перемоги фехтувальник заспівав український гімн.

Лідія Соловійова Заслуженій мастер спорта України – Паралімпійська чемпіонка 2004, 2008 і 2016 рр., срібний призер 2000 р., бронзовий призер Паралімпійських ігор 2012 р. Її не зламала важка доля. За свої спортивні досягнення з пауерліфтингу атлетка стала кавалером ордена «За заслуги» та ордена княгині Ольги – це фактично неможливі досягнення за зросту 128 сантиметрів. Проте величі духу, яку безліч разів демонструвала спортсменка, це не завадило.

Єгор Дементьєв з дитинства займався велоспортом і навіть не покинув його після аварії, яка спричинила компресійний перелом хребта. Після довгих місяців реабілітації та відновлення тренувань у 2012 році Єгор вирушив на Паралімпіаду в Лондоні, де став одним із головних героїв, вигравши золоті медалі в індивідуальному заїзді та групових змаганнях на шосе. Згодом Дементьєв повторив успіх у Ріо-де Жанейро, але вже в інших дисциплінах – одиночній гонці переслідування та гонці з роздільним стартом. У 2020 році спортсмен виступив на Паралімпіаді у трьох дисциплінах, де виграв дві срібні та одну бронзову медалі.

За досягнення на XVI літніх Паралімпійських ігор – 2020 у Токіо, за виявлені самовідданість і волю до перемоги, утвердження міжнародного авторитету України присвоєно звання «Героя України» з врученням ордена Держави Крипаку Максиму Сергійовичу, 5-разовому чемпіону, срібному та бронзовому призеру з плавання. У Токіо Крипак, крім 7 високих нагород також встановив три рекорди: два світових та один паралімпійський. Першим звання «Героя України» отримав тотально незрячий плавець Віктор Смирнов, який у 2004 році в Афінах, на дебютних для себе Іграх виборів 5 золотих, 1 срібну та 1 бронзову нагороди. Результат Віктора був найкращим і тримався до 2016 року. До речі, цей здобуток побив Максим Крипак. Досі найкращою серед зимової паралімпійської збірної є Олена Юрковська. Рішенням Оргкомітету Паралімпійських ігор – 2006 було визнання української паралімпійки Олени Юрковської, у доробку якої – чотири золота, срібло, бронза, – найкращою спортсменкою IX Паралімпіади з врученням їй спеціальної золотої медалі. Також Олені була вручена ще одна спеціальна нагорода – «Спортивна зірка», ініційована Міжнародним олімпійським комітетом як найкращій спортсменці світу, яка впроваджує у світі високі цінності олімпізму та паралімпізму. Ця нагорода була вручена в м. Лозанні (Швейцарія) після закінчення Туринської Паралімпіади, у квітні 2006 року. Українська держава, Президент України відзначили Олену Юрковську особливою почесною нагородою – їй присвоєно звання Героя України з врученням ордена Держави [6]. Кожен український учасник Паралімпійських ігор герой та патріот, адже їм доводиться проходити і через важкі психологічні

випробування. Наприклад на Паралімпіаді в Сочі, в березні 2014-го, після вторгнення Росії до Криму постало питання, чи взагалі варто українцям брати участь в Іграх. Спортсмени і тренери вирішили, що найкращою відповіддю на агресію стануть українські перемоги. Сила духу цих людей втілюється не лише на спортивній арені, але й поза нею. Коли під час відкриття Ігор з усієї української збірної на парад вийшов (точніше, виїхав на візку) єдиний прапорonosець Михайло Ткаченко, вболівальники відчували героїчну рішучість посланців України, а під час нагороджень (а наші паралімпійці здобули в Сочі 25 медалей, з яких 5 – золотих) українці прикривали свої медалі, підкреслюючи, що борються заради своєї країни, а не задля нагород. На закритті трапився інцидент, який ще раз продемонстрував силу духу наших спортсменів. Від України на стадіон виїхала Людмила Павленко, яка завоювала три медалі. На її одязі були написи «Мир – Реасе». Такі ж слова прикрашали і стрічки її національного вінка. Організатори церемонії зірвали стрічки і намагалися позривати написи з одягу. Та Людмила заявила, що в такому разі взагалі не вийде на стадіон, і прапорonosці з інших країн вступилися за українку. Герої не вмирають. 18 лютого 2014 року на Майдані загинув Дмитро Максимов, який завоював дві медалі на Дефлімпійських іграх у Софії, закривши собою друзів від вибуху гранати, яку спецпризначенці кинули в мітингувальників. Нині на його честь проводиться Відкритий всеукраїнський турнір з дзюдо серед спортсменів з вадами слуху пам'яті Воїна Небесної Сотні Дмитра Максимова. Міністерство молоді та спорту опублікувало списки імен видатних українських спортсменів для увіковічення їх пам'яті у географічних назвах і об'єктах топоніміки серед яких паралімпійці та дефлімпійці Д. Максимов, В. Ліщинський, Д.В. Дубров, О. Белінський, О. Іванюхін, Т. Беленкова, І. Юдіна [5].

Висновки. Отже атлети України, які вражають своїми досягненнями цілий світ, переможці, на честь яких над найбільшими світовими стадіонами лунає український гімн і розгортається синьо-жовтий прапор – справжні герої, з яких варто брати приклад не лише людям з інвалідністю. Спорт навчає терплячості, працьовитості й боротьбі, дозволяє професійно розвиватися. Паралімпійська освіта – незаперечна складова олімпійської освіти, вона дозволяє усвідомити і здоровим, і інвалідам, що немає нічого неможливого. Якщо ти дійсно хочеш чогось досягти, почати чимось займатися або спробувати себе в чомусь новому, то дві найголовніших перешкоди, з якими люди зазвичай стикаються – це лінощі й страх. Та чим більше людина вчиться з ними боротися, чим більше ресурсів відкриває в собі, тим легше і щасливіше вона себе почуває. Спорт – це життя, а всі труднощі – це лише гарна можливість не зупинятися і йти далі.

Література:

1. Калитка С. В., Приймак В. О., Ковальчук Н. М., Тарасюк В. Й. Пропагування ідей олімпізму, впровадження олімпійської освіти та аксіологічний підхід у вихованні школярів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Луцьк : Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2022. Вип. 1. С. 168–175.

2. У Держстаті розповіли, скільки в Україні людей з інвалідністю. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukraine-invalidnist-statystyka/31324501.html>

3. Порядок здійснення реабілітаційних заходів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1160-18#n21>

4. Паралимпийские игры. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%BF%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%B8%D0%B3%D1%80%D1%8B

5. Список титулованих (померлих, загиблих) спортсменів з інвал.... URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Patriotychne_vyhovannia/Spusku%20zagubluch%20sportsmeniv/spisok-titulovanikh-pi.pdf

6. Три Герої України національної паралимпійської збірної команди України. URL: <https://paralympic.org.ua/ua/news/Try-geroyi-ukrayini-nacionalnoyi-paralimpijskoyi-zbirnoyi-komandi-ukrayini>

7. Україна на Паралимпійських іграх. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%D0%BD%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%BC%D0%BF%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85_%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%85#

8. Як долати перешкоди і перемагати: історії українських паралимпійців. URL: <https://paralympic.org.ua/ua/news/yak-dolati-pereshkodi-i-peremagati-istoriyi-ukrayinskih-paralimpijciiv>

НАПРЯМ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЛІМПІЙСЬКОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ

OLYMPIC CHARTER AND WADA CODE AS SOURCES OF MEDICALLY-LABOUR RELATIONS LEGAL ADJUSTMENT

Kolosov Illia

Dr. Hab (Poland), PhD in Law (Ukraine),

Private Expert in Law,

Nikopol, Dnipropetrovsk region, Ukraine

The place and role of international organizations in legal adjustment of both – medical and medically-labour relations was diligently presented in our previous surveys [1, p. 71–80; 2, p. 93–96].

Nevertheless, the impact of International Olympic Committee and World Anti-Doping Agency on medically-labour relations in professional and Olympic sports as types of labour activities has already unsearched.

Paper presented devoted to Olympic Charter and World Anti-Doping Code as Sources of Law consisted medical preconditions, as compulsory, for sport's contract (as type of employment one) assignment, conduction and termination.

Under the supreme authority and leadership of the International Olympic Committee, the Olympic Movement, from the one hand, encompasses organisations, athletes and other persons who agree to be guided by the Olympic Charter. The goal of the Olympic Movement is to contribute to building a peaceful and better world by educating youth through sport practised in accordance with Olympism and its values. ***In the case of any violation*** of the Olympic Charter, ***the World Anti-Doping Code***, the Olympic Movement Code on the Prevention of Manipulation of Competitions or any other decision or applicable regulation issued by the IOC, the measures or sanctions which may be taken by the Session, the IOC Executive Board or the disciplinary commission referred to under 2.4 below (in the context of the Olympic Movement) are: 1) with regard to IOC members, the Honorary President, honorary members and honour members: a) a reprimand, pronounced by the IOC Executive Board; b) suspension, for a specific period, pronounced by the IOC Executive Board. The suspension may be extended to all or part of the rights, prerogatives and functions deriving from the membership of the person concerned. The above-mentioned sanctions may be combined. They may be imposed on IOC members, the Honorary

President, honorary members or honour members who, by their conduct, jeopardise the interests of the IOC, also regardless of any specific violation of the Olympic Charter or any other regulation; 2) with regard to IFs: a) **withdrawal** from the programme of the Olympic Games of: a sport (Session), a discipline (IOC Executive Board), an event (IOC Executive Board); b) **suspension** from the programme of the Olympic Games of: a sport (IOC Executive Board), a discipline (IOC Executive Board), an event (IOC Executive Board); c) withdrawal of provisional recognition (IOC Executive Board); d) withdrawal of full recognition (Session); 3) with regard to associations of IFs: a) withdrawal of provisional recognition (IOC Executive Board); b) withdrawal of full recognition (Session); 4) with regard to NOCs: a) suspension (IOC Executive Board); in such event, the IOC Executive Board determines in each case the consequences for the NOC concerned and its athletes; b) withdrawal of provisional recognition (IOC Executive Board); c) withdrawal of full recognition (Session); in such a case, the NOC forfeits all rights conferred upon it in accordance with the Olympic Charter; d) withdrawal of the right to organise a Session or an Olympic Congress (Session); 5) with regard to associations of NOCs: a) withdrawal of provisional recognition (IOC Executive Board); b) withdrawal of full recognition (Session); 6) with regard to a host, an OCOG and an NOC: withdrawal of the right to organise the Olympic Games (Session); 7) with regard to interested hosts or candidates and an NOC: withdrawal of the right to be an interested host or a candidate to host the Olympic Games (IOC Executive Board); 8) with regard to other recognised associations and organisations: a) withdrawal of provisional recognition (IOC Executive Board); b) withdrawal of full recognition (Session); 9) with regard to individual competitors and teams: temporary or permanent ineligibility or exclusion from the Olympic Games, disqualification or withdrawal of accreditation; in the case of disqualification or exclusion, the medals and diplomas obtained in relation to the relevant infringement of the Olympic Charter shall be returned to the IOC. In addition, at the discretion of the IOC Executive Board, a competitor or a team may lose the benefit of any ranking obtained in relation to other events at the Olympic Games at which he or it was disqualified or excluded; in such case the medals and diplomas won by him or it shall be returned to the IOC (Executive Board); 10) with regard to officials, managers and other members of any delegation as well as referees and members of the jury: temporary or permanent ineligibility or exclusion from the Olympic Games (IOC Executive Board); 11) with regard to all other accredited persons: withdrawal of accreditation (IOC Executive Board). The IOC Executive Board may delegate its power to a disciplinary commission. The sanctions may include fines and/or the suspension or cancellation of any form of financial support by or emanating from the IOC.

In all cases, the IOC shall be entitled to recover its related expenses and costs. Before applying any measure or sanction, the competent IOC body may issue a warning. All sanctions and measures are taken without prejudice to any other rights of the IOC and of any other body, including but not limited to NOCs and IFs. The decisions of the IOC are final. Any dispute relating to their application or interpretation may be resolved solely by the IOC Executive Board and, in certain cases, by arbitration before the Court of Arbitration for Sport (CAS). Any dispute arising on the occasion of, or in connection with, the Olympic Games shall be submitted exclusively to the Court of Arbitration for Sport, in accordance with the Code of Sports-Related Arbitration [3, p. 12, 104–108].

From the other hand, the purposes of the World Anti-Doping Code and the World Anti-Doping Program which supports it are: to protect the Athletes' fundamental right to participate in doping-free sport and thus promote health, fairness and equality for Athletes worldwide, and to ensure harmonized, coordinated and effective anti-doping programs at the international and national level with regard to the prevention of doping, including: Education, Deterrence, Detection, Enforcement and Rule of law. The Code, which consists of 27 Articles, is the fundamental and universal document upon which the World Anti-Doping Program in sport is based. The purpose of the Code is to advance the anti-doping effort through universal harmonization of core anti-doping elements. It is intended to be specific enough to achieve complete harmonization on issues where uniformity is required, yet general enough in other areas to permit flexibility on how agreed-upon anti-doping principles are implemented. The Code has been drafted giving consideration to the principles of proportionality and human rights. It adjusts: DEFINITION OF DOPING, ANTI-DOPING RULE VIOLATIONS, PROOF OF DOPING, THE PROHIBITED LIST, TESTING AND INVESTIGATIONS, ANALYSIS OF SAMPLES, RESULTS MANAGEMENT: RESPONSIBILITY, INITIAL REVIEW, NOTICE AND PROVISIONAL SUSPENSIONS, RESULTS MANAGEMENT: RIGHT TO A FAIR HEARING AND NOTICE OF HEARING DECISION, AUTOMATIC DISQUALIFICATION OF INDIVIDUAL RESULTS, SANCTIONS ON INDIVIDUALS, CONSEQUENCES TO TEAMS, SANCTIONS BY SIGNATORIES AGAINST OTHER SPORTING BODIES, RESULTS MANAGEMENT: APPEALS, CONFIDENTIALITY AND REPORTING, IMPLEMENTATION OF DECISIONS, DOPING CONTROL FOR ANIMALS COMPETING IN SPORT, STATUTE OF LIMITATIONS (Articles 1 – 15). As measures for anti-doping violations or misconduct Code constituted follow consequences: 1) **disqualification**; 2) **ineligibility of possession**; 3) financial consequences; 4) team (collective) measures of responsibility [4, p. 1–10, 63–90].

Assumed these, we have recognize, that Olympic Charter and World Anti-Doping Code effects as disciplinary statutes with own definitions, principles, values, disciplinary procedure, measures of responsibility as individual, as collective embody on withdrawal, suspension, disqualification, ineligibility of possession, team (collective) measures etc., appeals and Court control, decisions execution causes sport's contract suspension of termination from reasons of anti-doping rules violations, negligence or misconduct. Presented undoubtedly seems as labour disciplinary procedure with possible termination of contract as consequence.

Aforesaid attests our previous results that medical legal relations need to be regulated by the norms of labour law [5, p. 98] which especially emphasis in professional sport's relations require not have a good health, but medical (anti-doping) conditions keep as compulsory for sport contract performing.

Taking into account that sport contract is similar to labour one, for problems of role and place of sport and medical law in connection with labour law impact on Olympic and professional sport may be devoted furthermore scientific investigations.

References:

1. Колосов І. В. Міжнародна організація праці, її акти та роль у правовому регулюванні трудових правовідносин. *Альманах міжна-родного права*. 2014. № 6. С. 71–80.

2. Kolosov I. Impact of the International Labour Organization Acts on public relations in field of medicine. International scientific conference «The role of legal science in establishing a new world order in wartime and post-war period»: conference proceedings, July 29–30, 2022. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. P. 93–96. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-24>

3. Olympic Charter. In force as from 8 August 2021. Published by the International Olympic Committee. Printing by DidWeDo S.à r.l., Lausanne, Switzerland. October 2021. 112 p.

4. World Anti-Doping Code. The revised 2021 World Anti-Doping Code is effective as of 1 January 2021. Published by: World Anti-Doping Agency. Montreal, Quebec Canada H4Z 1B7. 184 p.

5. Колосов І. В. Історичні передумови виникнення правових актів у галузі медицини в державах Стародавнього Світу. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. 2022. № 1(53). С. 94–104. doi: 10.20535/2308-5053.2022.1(53).261124

СТАН СПОРТУ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВОЮ СПОРТУ ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Кумпанський О. О.

*студент факультету фізичного виховання і спорту
кафедри олімпійського та професійного спорту
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

Лифар А. О.

*студент факультету фізичного виховання і спорту
кафедри олімпійського та професійного спорту
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

Спорт та фізичне виховання є важливими факторами у формуванні особистості та суспільства, зміцненні та збереженні здоров'я громадян, збільшенні тривалості активного життя, а також зміцненні міжнародної репутації на спортивних аренах світу.

В даний час в Україні склалася критична ситуація у сфері фізичної культури і спорту, а з початком повномасштабної війни в Україні питання спорту відійшло на другий план: за офіційними даними, тільки 10% населення займається олімпійським та професійним спортом. Але тенденція має яскраво виражений показник регресу. Через таке явище, як недооцінка соціально-економічної, оздоровчої та освітньої ролі фізичної культури і спорту, як чинників, які формують в суспільстві засади спорту вищих досягнень, через відсутність чітко скерованих державних програм та взаємодії державних структур з громадськими об'єднаннями, що мають на меті розвиток спортивного руху в країні, страждає здоров'я населення, страждає олімпійський рух в цілому, а також несе негативний вплив на соціально-економічний розвиток країни.

Предметом регулювання спортивного права є сукупність соціальних відносин, які виникають і реалізуються в процесі організації і формування спортивних команд, встановлення вимог до професійних спортсменів та аматорів, а також при контролі за дотриманням спеціальних норм і правил.

Масштаб відносин права, які охоплюються ареалом безпосередньо спортивного права, досить широкий і має чітко визначену комплексну спрямованість, а саме: фізична культура і спорт як об'єкт правового регулювання; організаційно-правові засади державного управління фізичною культурою і спортом; правове регулювання професійного і непрофесійного спорту; правова підтримка громадських спортивних об'єднань; правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивних заходів; правові аспекти організації і проведення спортивних змагань; регулювання податкових відносин у сфері спорту; право інтелектуальної власності в сфері спортивної діяльності. Так законодавці визначають основний пріоритет державної політики в галузі фізичної культури і спорту для вдосконалення правового забезпечення галузі.

Законодавство про фізичну культуру і спорт в Україні є складною та водночас значущою частиною законодавства України, яке включає в себе норми конституційного, цивільного, трудового, міжнародного права, норми адміністративного, економічного, податкового права, які пов'язані між собою в державне управління в секторі спорту.

Основним джерелом міжнародного та вітчизняного законодавства України про фізичну культуру і спорт є Конституція України, яка включає в себе наступні норми, що стосуються спортивного права:

– п. 1 ст. 3 (людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнані в Україні найвищою соціальною цінністю);

– п. 1 ст. 9 (чинні міжнародні договори, згода яких є обов'язковим для Верховної Ради України, є частиною національного законодавства України);

– п. 13 (держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів майнових і економічних прав, соціальну спрямованість економіки.

Усі суб'єкти майнових прав є рівними перед законом (в тому числі іноземні)), розділ II – права, свободи і обов'язки особистість і громадян. Цивільний кодекс України містить загальні і спеціальні норми, які застосовуються до приватноправових міжнародних спортивних відносин.

Роль спорту в сучасному українському суспільстві, широта і коло проблем його правового регулювання, ускладнення його структури, розширення функцій, зумовили необхідність формування нової самостійної комплексної галузі спортивного права, за зразком європейських та американських інституцій, який зміг би гармонійно поєднати неврегульований величезний обсяг правил в галузі фізичної культури і спорту.

У зв'язку з цим необхідно посилити діяльність суб'єктів управління фізичною культурою і спортом за рахунок інтенсифікації та устаткованого менеджменту в галузі спортивного права у процесах управління,

що дозволить в свою чергу забезпечити ефективніше функціонування державних органів, що курують спорт та фізичну культуру в нових умовах. Адже якщо, тільки 10 відсотків українців ведуть активний спосіб життя, займаються фізкультурою. На кожні 100 000 чоловік в Україні спортивних залів в 2–3 рази менше, ніж в розвинених країнах, басейнів – в 30 разів менше. Понад 80 відсотків спортивних майданчиків та залів в дитячо-юнацьких спортивних школах – не відповідають сучасним вимогам безпеки і умовам проведення спортивних тренувань та заходів. Саме відсутність турботи держави про фізичну культуру і спорт є причиною численних проблем в галузі.

Провівши аналіз системи національного законодавства в галузі спорту, слід зазначити, що на даний момент вона досить об'ємна і недостатньо ефективна. На рівні національного законодавства термін «спорт» визначено в Законі України «Про фізичну культуру і спорт». Згідно ст. 1 зазначеного Закону, спорт є «органічною частиною фізичної культури, особливою сферою ідентифікації та єдиного порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічних, інтелектуальних та інших тренувань за допомогою змагальної діяльності».

Метою спорту відповідно до Закону є постійне поліпшення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, і зміцнити міжнародний авторитет України в світовому співтоваристві.

В даний час Закон України «Про фізичну культуру і спорт», незважаючи на його концептуальне значення, не систематизує норми спортивного права в Україні. Все це є ускладнюючими елементами для регулювання спортивних відносин, породжуючи твердження різномірних вимог до одних і тих же відносин.

Тому слід зазначити, що при наявності базових законодавчих документів в країні існує досить невизначена ситуація зі спортивним правом, оскільки навіть методологічна сутність цього поняття не визначена. Незважаючи на те, що в світі існує такий напрям юриспруденції як спортивне право, в Україні законодавство, яке повинно охоплювати суспільні відносини в галузі фізичної культури і спорту, тільки формується. А з часом його формування і впливом на рішення, які часто є примхами окремих структур – український спорт втрачає безцінний час, коли власні вихованці на п'єдисталах міжнародних змагань, під прапором іншої країни здобувають медалі різного гатунку та підіймають спортивний авторитет інших країн, тоді, коли могли б під синьо-жовтим стягом торувати шлях українських чемпіонів.

НАПРЯМ 3. ПЕДАГОГІКА ОЛІМПІЗМУ

ОСОБЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Боровець О. В.

*кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Сірман О. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Проблема активізації пізнавальної діяльності підлітків є важливим завданням основних гуманітарних наук.

Доведено, що одним з пріоритетних напрямів інформатизації освіти, є використання можливостей нових інформаційних технологій для реалізації ідей розвиваючого навчання, активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищення її ефективності й якості [3]. Доведено, що феноменом творчої навчально-пізнавальної діяльності в конкретній галузі педагогічного знання, тобто теорії навчання, є закономірності розвитку особистості вже в процесі навчання.

Педагогічні основи творчої науково-пізнавальної діяльності учнів вивчалися з позицій діяльного підходу до вивчення проблеми розвитку особистості в процесі навчання, що дозволено досліджувати творчу навчально-пізнавальну діяльність через аналіз властивих пізнанню суб'єкт-об'єктивних і суб'єкт-суб'єктивних зв'язків, опосередковане відношення творчої пізнавальної діяльності до «світу особистості», її життєдіяльності в цілому.

Розвитку пізнавальної діяльності може сприяти використання структури навчального матеріалу і спеціально організована взаємодія видів пізнавальної діяльності з опорою на узагальнені наочні орієнтири, визначені педагогічні умови і розроблені адекватні організаційні

форми, методи, прийоми навчання. Пізнавальна діяльність сприяє формуванню світоглядних знань підлітків, яка є найбільш складною синтетичною формою духовного освоєння діяльності. Новизна в поглядах на проблему активізації пізнавальної діяльності учнів визначається соціальними змінами, що відбуваються в державі, які загострюють потребу суспільства в активній особистості. Формування особистості, її якісні зміни проходять в діяльності, зокрема в пізнавальній, в основі якої є співробітництво учнів в головному для них виді діяльності – навчанні [2].

Отже, у формуванні пізнавальної діяльності підлітків застосовуються різноманітні засоби і прийоми. Прийоми можуть бути частковими, узагальненими, складними і застосовуватися в рамках одного предмета, а також бути міжпредметними. Прийоми становлять систему правильних і швидких дій під час розв'язання задач і формують навчальні вміння.

Протягом вивчення проблеми активізації пізнавальної діяльності підлітків зверталась увага на застосування гри, її вивчали як засіб для самовираження, самоствердження, самоаналізу, самовдосконалення підлітків.

Виявлено, що взаємозв'язок, можливість взаємопроникнення і взаємообумовленість гри та свят сприяють створенню передумов для появи такого інноваційного утворення, як пізнавальна гра-свято.

Вірне рішення, коли особливе місце в виховній роботі з дітьми відводять грі. Гра це дійсність, і дійсність цікавіша, ніж та, яка оточує дитину. Цікавіша вона для дитини тому, що є її власним створінням.

Основною особливістю гри є те, що вона є відображенням дітьми оточуючого життя – діяльності людей, їх взаємовідносин, які віддзеркалюються в дитячій уяві.

Велику увагу ролі гри в розвитку дітей приділялось у ХХ столітті психологами, які дійшли висновку про парадокс гри: діючи за методом найменшого опору, дитина привчається діяти за методом найбільшого опору, не звертаючи уваги, як долає перешкоди, які поза грою викликали труднощі.

Доведено, що виховання майбутнього діяча проходить перш за все у грі. Значить гра – це ключ в організації виховання дитини. Гра – це школа підготовки до праці. У грі виробляється спритність, витримка, активність. Гра – це школа спілкування для дитини. Ігри бувають різні: і рольові, і літературні, і рухливі, і дидактичні.

Яка дитина у грі, така вона буде в роботі, коли виросте. Хороша гра схожа на хорошу роботу. Гра привчає дитину до таких фізичних та психічних зусиль, які необхідні для роботи [1]. Ми повинні пам'ятати, що від дитини вимагається не тільки гратися, а й правильно ставитися

до людей. Гра є ефективним засобом формування особистості дитини, її морально-вольових якостей, у грі реалізується потреба до дії у навколишньому світі.

Гра це єдиний спосіб звільнитися від важких обмежень, які накладаються на дитину і необхідно мати сміливість віддаватися грі в цілому. Формуванню пізнавальної діяльності підлітків сприяють прийоми різних видів. Зокрема такі, як предметні специфічні знання, специфічні види діяльності, логічні прийоми-мислення, логічні знання, дидактичні ситуації, участь учнів у спільній продуктивній діяльності в умовах дидактичних ситуацій, фронтальні та індивідуальні бесіди, ознайомлення учнів з сутністю логіко-розумових операцій, прийоми раціональної роботи з навчальним матеріалом, використання експертних оцінок, метод колективної генеральної ідеї, застосування опорних конспектів, умовних позначень, при веденні конспектів, виділення найголовнішого [4].

Таким чином різноманітна інформація краще засвоюється, якщо подається в ігровій формі. В бібліотекознавстві застосовуються різні види ігор: пізнавально-розважальні, ігри значення, літературні, ігри в книжку, ігри пов'язані з телебаченням, шоу-вікторини: «Що, де коли»; «Поле чудес», ділові ігри, ігри лотереї, конкурси, рольові ігри, проте вони не набули широкого застосування у діяльності бібліотек для дітей.

Підтверджено, що формування особистості, її якісні зміни проходять в діяльності. Виявлено, що це така їхня діяльність, в основі якої є співробітництво учнів у головному для них виді діяльності – навчанні, яка спрямована на досягнення загальної для них мети, важливої для кожного учасника діяльності.

Засоби і прийоми активізації пізнавальної діяльності підлітків допомагають виробленню у них прийомів навчальної праці, сприяють розумовому розвитку, ефективному використанню часу, підвищенню якості знань

Література:

1. Антонов Н. Інтеграційна функція навчання.
2. Савчук В. Розвиток пізнавальної діяльності на уроках української мови.
3. Божук С. Психолого-педагогічні умови розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.
4. Яновська Т. А. Дидактичні та методичні засоби розвитку мислення молодших школярів в інтегрованому курсі.

ОЛІМПІЙСЬКЕ ПЕРЕМИР'Я: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Булатова М. М.

*доктор педагогічних наук, професор,
директор Навчально-наукового олімпійського інституту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Традиція олімпійського перемир'я, або екехірія, була заснована у Стародавній Греції у VIII ст. до н. е. шляхом підписання договору між трьома царями – Іфітом з Еліди, Клеосфеном з Піси та Лікургом зі Спарти – про безпечну участь у стародавніх Олімпійських іграх для всіх спортсменів і глядачів з грецьких міст-держав, які в інші часи майже постійно конфліктували одне з одним [1].

Іфіт і Лікург розробили хартію священного перемир'я, засновану на принципах Олімпійських ігор. Ключовою умовою перемир'я була заборона військових дій. У разі недотримання цієї вимоги на винних накладали великі штрафи та позбавляли їх права брати участь в Олімпійських іграх.

Незадовго до відкриття Ігор три спондофори, або герольди, на головах яких були вінки з дикої оливи, вирушали з Еліди по всій країні, щоб проголосити перемир'я й закликати всіх до участі в Олімпійських іграх. Цей ритуал спочатку тривав один місяць, але поступово (з V ст. до н. е.) його було продовжено до трьох місяців (від дати відправлення спондофорів) [1].

Під час священного перемир'я спортсмени та глядачі могли подорожувати до Олімпії в повній безпеці. На землях Еліди не допускалися ворожі дії, ніхто не мав права прийти туди озброєним. Будь-яке порушення перемир'я розцінювалося як образа верховного бога Зевса, якому присвячувалася ця грандіозна подія.

Головний натхненник відродження олімпійської традиції барон П'єр де Кубертен у своїх роботах велику увагу приділяв проголошенню гуманістичних цінностей олімпійського руху, які були викладені в його «Оді спорту». Його світогляд, вершину його філософії уособлює рядок «О спорт, ти – мир!».

Ідеї мирного співіснування народів знайшли своє втілення в олімпійському символі, створеному й власноруч намальованому П'єром де Кубертеном.

Миротворча місія олімпійського руху закріплена в Олімпійській хартії.

Зважаючи на те, що спорт функціонує в рамках суспільства, спортивні організації всередині олімпійського руху повинні дотримуватися політичного нейтралітету. Вони мають права й зобов'язання, властиві автономним організаціям, серед яких незалежне створення спортивних правил і контроль над ними, визначення структури і керівництво своїми організаціями, дотримання права проведення виборів, вільних від будь-якого зовнішнього впливу, і навіть відповідальність забезпечення застосування принципів належного керівництва [2].

Здійснення прав і свобод, що передбачаються цією Олімпійською хартією, має бути забезпечене у відсутності будь-якої форми дискримінації – расового, мовного, релігійного, політичного характеру, за ознакою кольору шкіри, статі, сексуальної орієнтації, наявності іншої думки, національного чи соціального походження, володіння власністю, народження чи іншого статусу [2].

Міжнародний олімпійський комітет суворо карав порушників спокою. На Олімпійські ігри 1920 року в Антверпені не були запрошені спортсмени Німеччини та її союзників у Першій світовій війні (Австрії, Угорщини, Болгарії, Османської імперії тощо).

Німеччина і Японія як країни, що розв'язали Другу світову війну, були виключені з МОК і не отримали права брати участь в Іграх XIV Олімпіади 1948 року у Лондоні.

У 1992 році МОК закликав світову спільноту повернутися до традиції давньогрецької традиції і припинити будь-які військові дії під час, перед і відразу після Ігор.

З 1993 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (ООН) неодноразово висловлювала свою підтримку ідеалу олімпійського перемир'я та місії МОК, ухвалюючи кожні два роки – за рік до проведення Олімпійських ігор – резолюцію під назвою «Побудова мирного та кращого світу за допомогою спорту та олімпійських ідеалів».

У рамках сприяння миру через спорт й олімпійські ідеали за спільної ініціативи МОК та Греції у липні 2000 року було засновано Міжнародний олімпійський центр перемир'я (ІОТС).

Символом олімпійського перемир'я є голуб миру на тлі олімпійського вогню. У світі, що страждає від війн і ворожнечі, цей символ представляє один з ідеалів МОК – побудувати мирний і кращий світ через спорт і олімпійські ідеали. Олімпійський вогонь несе дружбу і єднання всім людям світу. У символі олімпійського перемир'я полум'я представлене у вигляді різнокольорових маленьких елементів, що нагадують про святкування найбільшої спортивної події кожного

чотириріччя – Олімпійських ігор. Ці елементи представляють людей усіх рас, які збираються разом у мирному світі.

У 2004 році у Меріленді, США було засновано Центр миру ЮНЕСКО – некомерційну організацію, яка пропагує ідеї ООН з питань освіти, науки і культури.

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй, однострійно підтримана всіма державами-членами, неодноразово зверталася до держав із проханням дотримуватися олімпійського перемир'я, індивідуально та колективно, за допомогою таких резолюцій:

- «Дотримання олімпійського перемир'я» (25 жовтня 1993 року);
- «Олімпійський ідеал» (7 грудня 1994, 21 листопада 1995 року);
- «Декларація тисячоліття ООН» (8 вересня 2000 року);
- «Спорт як засіб сприяння освіти, здоров'ю, розвитку та миру»

(3 листопада 2003 року);

– «Побудова мирного та кращого світу через спорт та олімпійський ідеал» (8 грудня 1997 року, 24 листопада 1999 року, 11 грудня 2001 року, 3 листопада 2003 року, 3 листопада 2005 року, 31 жовтня 2007 року, 19 жовтня 2009 року, 17 жовтня 2011 року, 6 листопада 2013 року, 26 жовтня 2015 року, 13 листопада 2017 року, 9 грудня 2019 року, 6 грудня 2021 року).

Заяву світових лідерів про олімпійське перемир'я на сьогодні підписали понад 10 000 осіб з усього світу.

«Сьогодні олімпійське перемир'я стало вираженням бажання людства побудувати світ, заснований на правилах чесної конкуренції, гуманності, примирення та толерантності. Крім того, олімпійське перемир'я уособлює міст від старої та мудрої традиції до найпереконливішої мети сучасного світу: підтримання миру між народами та сприяння багатокультурному діалогу, співпраці та взаєморозумінню. Період Олімпійських ігор і навколо них має надати можливість для такого діалогу та пошуку довготривалих рішень для відновлення миру в усіх зонах конфлікту, де першими жертвами стають діти, молодь, жінки та люди похилого віку. Людство прагне до світу, вільного від ненависті, тероризму та війни, де ідеали миру, доброї волі та взаємної поваги лежать в основі відносин між народами та країнами. Ціль може все ще залишатися недосяжною, але якщо олімпійське перемир'я допоможе нам хоча б на короткий час припинити конфлікти та чвари, воно надішле потужне повідомлення надії міжнародній спільноті» [3].

На жаль, олімпійське перемир'я порушувалося багато разів після його відновлення у 1992 році. Свідченням цього стали боснійська війна (1992–1995 роки), війна в Афганістані (2001–2021 роки), війна в Іраку (2003–2011 роки), російсько-грузинська війна (збройний конфлікт

у Південній Осетії, 2008 рік), російська анексія Криму (2014 рік), російське вторгнення в Україну (2022 рік).

Спільна мета ООН і МОК – зробити світ кращим і спокійнішим. Для МОК це означає поставити спорт на службу мирному розвитку людства.

Література:

1. Булатова М. М. Олімпійський рух. Історія і сучасність : у 2 кн. / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. М. Платонов. К. : Олімп. літ., 2021. 648 с. : іл.

2. Олімпійська хартія. [(станом на 8 серпня 2021 р.)]. Інтернет. Режим доступу: <https://olympics.com/ioc/olympic>

3. Рішення Виконавчої ради ЮНЕСКО на 169 сесії, 14–28 квітня 2004 р. Інтернет. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/search/N-EXPLORE-0e62c9ee-7e0e-46a9-ade6-6305a10fae61>

СПОРТ І РЕЛІГІЯ. МІСЦЕ РЕЛІГІЇ В ЖИТТІ СПОРТСМЕНА

Бурко М. В.

*студент заочної форми навчання
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,
вчитель фізичної культури
Велимченського ліцею Волинської області, с. Велимче
м. Рівне, Україна*

Останні десятиліття, і особливо зараз, коли триває війна, у зв'язку з глибокими соціально-економічними, політичними і навіть культурними змінами в нашій державі відбулася істотна переоцінка цінностей. У зв'язку з цим ідея морального та духовного відродження молодого покоління нашої країни стає як ніколи актуальною. Завжди і за всіх часів криза системи цінностей призводила до того, що люди інтуїтивно зверталися до спорту та релігії, знаходили в них моральні орієнтири і поштовхи. І це далеко не випадково, адже, незважаючи на деякі відмінності в методах та підходах, цілі та завдання як спорту, так і релігії багато в чому схожі.

Вони насамперед спрямовані на формування моральної, духовно-розвиненої особистості, патріота і громадянина. Спорт та релігія невинно працюють на зміцнення: спорт зміцнює тіло, а віра зміцнює душу. Водночас беззаперечний той факт, що поза цією єдністю неможливо бути гармонійно розвиненою, морально-духовною особистістю. У найтрагічніші і найважчі моменти нашої історії віра і фізична сила, сила духу, патріотизм і моральність допомагали людям вистояти.

Хоча, на перший погляд здається, що спорт та релігія мають мало спільного, якщо не вважати того, що вони являють собою приклади давніх, але й досі актуальних проявів людської діяльності. Релігія трансцендентна, пов'язана з Божественним і включає сакральні речі (молитви, ритуали, священні предмети і є частиною духовною сфери). Спорт іманентний, олюднений і включає в собі мирські прояви (змагання, тіло, вболівальників та шанувальників, досягнення, рекорди, земну славу). Існує дуже багато протирічч. Ортодоксальні юдеї особливе місце спорту у західній культурі є різновидом ідолопоклонства, а недільні та суботні спортивні матчі вони вважають профанацією шабату.

Інші ж, навпаки, розглядають спорт як засіб досягнення духовних і моральних цілей доповнення до цінностей фізичної досконалості

людини. Такий підхід почав формуватися у XVIII–XIX ст. Термін «мускулисте християнство» пов'язують з ім'ям священника та соціального реформатора Чарльза Кінгслі. Мандрівник, наїздник та веслувальник, він відстоював ідею про фізично міцного і здорового християнина і стверджував, що фізична активність сприяє «не тільки фізичному, але і моральному здоров'ю» [1].

У давнину існували спортивні змагання, що проводилися на честь богів. Багато богів Стародавньої Греції були покровителями спорту (наприклад, Гермес – покровитель атлетів), у середньовіччі церковна влада забороняла спортивні змагання. Поступово, коли вплив релігії на життя людей став слабшати, спорт став розвиватися швидкими темпами. Зараз, релігія почала всіляко підтримувати спортивний рух. Для залучення широких мас в «лоно церкви» використовуються різні форми. Дедалі більша кількість релігійних і світських організацій, що знаходяться під контролем церкви, у всіх країнах світу культивують фізичні вправи, організують різноманітні спортивні заходи. У США питаннями фізичного виховання займаються Об'єднаний рух християнської молоді, Об'єднана рада католицької молоді, Національна федерація студентів-католиків та інші організації. В Італії створено Католицьку спілку спортсменів. Міжнародна спортивна федерація католицького навчання організовує ігри, які призначені для молоді християнського віросповідання всього світу.

З усіх клерикальних організацій, які культивують фізичні вправи, найбільшою з них є Асоціація молодих християн. За 100 років діяльності кількість країн, в яких існують її організації, збільшилася з восьми до сімидесятисіми, а кількість членів досягла 4 мільйонів чоловік [2].

Церква здійснює практичні кроки, щоб за допомогою спорту притягнути на свою сторону молодь. Для цього слугують релігійні спортивні клуби, в яких є чудові спортивні зали, дитячі майданчики і басейни, і навіть «спортивне» оформлення церков. Так, на одному з вітражів собору, який був виготовлений за замовленням і за вказівкою нью-йоркського єпископа Меннінга, були зображені сцени боксу, гольфу, верхової їзди, а також портрети чемпіонів. Багато «Отців церкви» самі успішно займаються спортом і мають високі результати. Так, священник Андерсон став дворазовим олімпійським чемпіоном зі стрільцього спорту на Олімпійських іграх у Токіо та Мехіко. Пастор Боб Річардс – чемпіон Римської та Токійської олімпіад у стрибках у висоту із жердиною. Деякі священнослужителі стають навіть тренерами. Усьому світу відомий католицький священник Бауер – який був тренером збірної команди Канади з хокею.

В Україні є чимало глибоко віруючих спортсменів, для яких віра відіграє важливу роль у спортивній діяльності. Серед футболістів – це Андрій Несмачний та фк Карпати Львів. Зокрема, під час череди невдач у матчах УПЛ, вся команда з тренером систематично ходили до церкви. Яскравим прикладом віри у спорті є Олександр Усик та Василь Ломаченко. Український боксер-важковаговик і віруючий Української Православної Церкв Олександр Усик опублікував на своїй сторінці в Instagram привітання з Різдом Христовим. На відео іменитий спортсмен, який раніше зізнався в бажанні стати священнослужителем, постав одягненим в стихар [3].

Усі спортсмени перед початком змагань у глибині душі сподіваються на перемогу, діляться своїми почуттями, емоціями та переживаннями з близькими, під час змагань відчують якусь невидиму підтримку, а перемігши, відчують вдячність до тих людей, які намагались всіляко допомагати та підтримувати під час змагань. досягти поставленої мети. Можна сказати, що всьому цьому і вчить нас релігія: не впадати у відчай, прагнути рухатися далі, добре ставитися до близьких, дякувати їм і сподіватися на краще. Всі ці почуття, надії і відчуття – це своєрідне зародження віри. Таким чином, в кожній людині є зародок віри, і тому релігія впливає на кожну людину, на всіх нас і на все наше життя.

Література:

1. Baker W. J. *Playing with God: Religion and Modern Sport*. Cambridge : Harvard University Press, 2007. P. 32.
2. Hoffman S. J. *The Sanctification of Sport: Can the Mind of Christ Co-Exist with the Killer Instinct? Christianity Today*. 1986. № 4. P. 17–21.
3. spzh.news/ua/news/76903-aleksandr-usik-v-stihare-pozdravil-pravoslavnyh-s-rozhdestvom-khristovym

FAIRPLAY ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Єрмолова В. М.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Навчально-наукового олімпійського інституту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Радченко Л. О.

*доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Навчально-наукового олімпійського інституту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Кріль І. М.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
старший викладач кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Навчально-наукового олімпійського інституту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Останніми роками дедалі частіше наголошується на тому, що учні шкільного віку менш пристосовані до ситуацій, які потребують компетентностей соціальних відносин [3]. Формування свідомої та самодостатньої особистості є одним із пріоритетів шкільної освіти XXI століття. Уміння спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми, знання законів, почуття відповідальності за свої дії, процеси, що відбуваються у суспільстві, вирізняють свідомого учасника державного життя.

Звертаючись до фізкультурно-спортивної діяльності, підрастаюча особистість повинна підтримуватись просоціальними реакціями, які ініціюються вчителем фізичної культури (спортивним тренером), і бути корисною для просування ідеалів спортивного змагання та моральної поведінки. У Декларації про спорт, толерантність та чесну гру визнано, що спорт є важливою складовою освіти [4]. Спорт як значуща форма соціальної активності відіграє ключову роль у глобальному масштабі у контексті міжособистісного спілкування та розвитку про соціальних компетентностей [1, 5]. Будучи універсальним явищем, спорт є складовою культури, системи освіти і впливає на

формування ціннісних орієнтацій дітей і молоді та, відповідно, на їх поведінку у житті соціуму.

FairPlay як загальноприйнята концепція спортивної етики, один з основоположних принципів Олімпійської хартії [2] може допомогти у розумінні справедливості у ширшому соціальному контексті. FairPlay слід розглядати не лише у спортивному вимірі, а й як частину повсякденного життя, включаючи всю бажану поведінку спортсменів у їхньому соціальному функціонуванні [6].

У 2021 р. нами було проведено дослідження щодо сформованості FairPlay як одного з основних етичних вимірів поведінки у спорті серед 1 200 школярів з усіх областей України.

Аналіз анкетування школярів показав, що для 66% школярів FairPlay є нормою поведінки у житті, для 30,2% учнів – норма поведінки лише на спортивних майданчиках, 3,8% школярів вважають FairPlay можливістю порушення правил, якщо це допомагає перемозі (Рис. 1).

Рис. 1. Fair Play у розумінні школярів

- Досвід ведення чесної гри у житті
- Норма поведінки тільки у спорті
- Можливість порушення правил, якщо це допомагає перемогти

На запитання «Яким буде твоє ставлення, якщо сильний гравець, старший за віком, пропонує твоїй команді свої послуги перед відповідальним матчем?» ми отримали такі відповіді: 20,4% учнів були категорично проти, 48,3% школярів виявилися радими посиленню команди, 31,3% учнів – вагалися і не змогли дати позитивну або негативну відповідь.

Нас цікавили дії школярів у ситуації, коли з його товариша знущаються у команді. Виявилось, що 79% учнів звернулися б до тренера, щоб той наказав хуліганів, 15,9% школярів тільки співчували б

своєму другу, а 5,1% учнів вважали, що нічим не можуть допомогти, і плекали надію, щоб не стати наступною жертвою булінгу в команді.

На запитання «Якими будуть твої дії, якщо під час змагань з бігу один учасник упав на доріжці?» ми отримали такі відповіді: 55,7% учнів прийняли рішення зупинитися і надати допомогу, 25,8% школярів продовжували б біг, 18,5% не змогли визначитися зі своїми діями.

Приємними виявилися відповіді школярів на запитання «Кого ти вважаєш винним у разі програшу твоєї команди?». Значна більшість опитаних – 86% – шукають причини програшу в собі, 8% школярів вважають винними у поразці товаришів по команді, 6% учнів звинувачують тренера або суддю (Рис. 2).

Рис. 2. Дії школярів у разі програшу команди

Анкетування школярів дає підстави констатувати недостатню увагу формуванню у них поведінки за принципами FairPlay, що, відповідно, позначається на розвитку їх соціальної компетентності. У процесі виховання чесна гра має бути правильно співвіднесена з принципами функціонування у повсякденному житті. Ідея і принцип чесної гри, за належного контролю та регламентації, заохочення більш спокійного ставлення до гри, а особливо – через самостійного, орієнтованого на переживання, рішучого настрою молодого покоління, можуть у майбутньому стати ціннісним орієнтиром в інших галузях суспільного життя. Тому педагогічним колективам закладів загальної середньої освіти необхідно проводити роботу, яка б сприяла формуванню в учнів моральних якостей, що позитивно вплине на їх про соціальну поведінку. Навчання чесної гри як одного з універсальних принципів у спорті, що виходить далеко за рамки спортивної діяльності, є або, принаймні, має бути одним із основних завдань сучасної освіти.

Література:

1. Биндер Д. Честная игра в спорте – идеал и реальность = [Teaching Fair Play in schools. A model for successful pedagogy.] / сокр. пер. Столярова В. И. *Спорт, духовне цінності, культура*. М., 1997. Вип. 2. С. 110–114.
2. Олімпійська хартія. [(станом на 8 серпня 2021 р.)]. Інтернет. Режим доступу: <https://olympics.com/ioc/olympic>
3. Lancy, D. F.; Grove, M. A. Marbles and Machiavelli: The role of game play in children's social development. *Am. J. Play* 2017, 3, 489–499.
4. Council of Europe. Declaration on Sport, Tolerance and Fair Play. Available online: http://www.coe.int/t/dg4/sport/resources/texts/spdecl_en.asp (accessed on 21 November 2021).
5. Izquierdo, C., Anguera, M. T. The Analysis of Interpersonal Communication in Sport From Mixed Methods Strategy: The Integration of Qualitative-Quantitative Elements Using Systematic Observation. *Front. Psychol.* 2021, 12, 637304.
6. Parry, J. The Moral and Cultural Dimensions of Olympism and their Educational Application. In 100 Years as from the Foundation of the IOC: Commitments of the International Olympic Movement Towards the Modern Society of the 21st Century; Georgiadis, K., Ed. ; International Olympic Academy : Olympia, Greece, 1995. P. 181–195.

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА В ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Іщук О. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фітнесу та циклічних видів спорту
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

В сучасній педагогіці багатьох країн світу на сьогодні досить актуальним є питання патріотичного виховання студентів. У зв'язку з цим відбувається залучення молодого покоління до ідеалів олімпізму, спрямування яких полягає у вихованні загальнолюдських, гуманістичних духовно-моральних, національних цінностей засобами олімпійської освіти. Олімпійська освіта має на меті поширення знань про Олімпізм, принципи та ідеали сучасного спорту, роль олімпійських видів спорту в системі виховання та освіти, його зв'язок з іншими

явищами суспільного життя [6, с. 300]. Реалізація функцій спорту в сучасному житті пов'язується багатьма фахівцями з розвитком олімпійського руху, який являє собою міжнародний спортивний рух, спрямований на пропаганду загальнолюдських цінностей відповідно до концепції Олімпізму. У сучасному житті Олімпізм виступає як загальнолюдська цінність та специфічний феномен культури, витoki якого сягають ще часів Стародавньої Греції [6, с. 41]. Окремі дослідники зазначають (І. Бех, Н. Чорна, Л. Чупрій, Г. Коваль, Я. Галан, А. Гакман), що сьогодні ідеї Олімпізму трансформувалися у життєво необхідний філософський напрям, в основі якого лежить повага до загальних етичних принципів та поєднання спорту з культурою і мистецтвом.

Методи дослідження: вивчення науково-педагогічної, методичної літератури й інформаційної мережі Інтернет, аналіз документальних матеріалів, педагогічне спостереження, методи математичної статистики. Мета роботи – проаналізувати роль олімпійської освіти в патріотичному вихованні студентів.

У ході аналізу значного обсягу науково-методичної літератури виявлено об'єктивну потребу розгляду олімпійської освіти у патріотичному вихованні студентів. Проведено ряд окремих досліджень з визначення місця питань Олімпізму в патріотичному вихованні молоді на різних етапах навчання. Отримані результати вказали на збереження загальних тенденцій стосовно зростання значущості інформаційних тем блоку від ранніх до більш пізніх етапів багаторічного удосконалення.

Одним із провідних аспектів, які реалізовує олімпійська освіта, є національно-патріотичне виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина, патріота, готового усвідомлювати цінність держави та свою громадянську роль у суспільстві, виражати своє ставлення до рідної країни. Олімпізм дозволяє виховати людину-патріота, якій притаманне глибоке почуття любові до своєї Вітчизни, її історичного минулого, культурних надбань і традицій [3, с. 37]. Проблема патріотичного виховання засобами олімпійської освіти є актуальною в наш час, оскільки це є позитивним чинником, який сприяє гуманізації суспільства, зокрема молодого сучасного покоління. Це питання досліджується багатьма вітчизняними науковцями, наприклад, М. Булатовою, В. Платоновим, В. Єрмоловою, І. Гуслистою, Я. Щербашиним, Я. Галаном та ін. Поряд із тим, відзначимо, що теми пов'язані із сучасними аспектами олімпійського руху та його представлення в Україні, міжнародної олімпійської системи та проблем олімпійського спорту отримали найвищі оцінки експертів.

Питання значущості Олімпізму в змісті патріотичного виховання дає змогу розкрити значні резерви для олімпійської освіти (ідей Олімпізму) в системі навчання студентів. Це, насамперед, пов'язано із усвідомленням того, що патріотизм є складним та багатограним явищем, яке потребує цілісного та якісного дослідження. Він є однією з найбільш важливих цінностей, притаманних людству, оскільки поєднує в собі соціальні, політичні, духовні, культурні, історичні та інші компоненти, які мають одне спрямування – показ власного ставлення до Батьківщини.

На сьогодні перед українським суспільством, кожною сім'єю, навчальними закладами, громадськістю існує завдання – виховати людину-громадянина, людину-патріота, яка свідомо розуміє свою громадянську позицію. Патріотичне виховання у цьому розумінні створює процес цілеспрямованого та систематичного впливу на політичну свідомість сучасної молоді, зокрема студентів.

Отже, виховання національно-патріотичних цінностей молодого покоління становить невіддільний процес, який безпосередньо впливає на формування колективних якостей українського народу, виховання шани та любові до народних звичаїв, історичного надбання суспільства, культури, поєднання національних цінностей із принципами гуманізму. Саме Олімпійська освіта допомагає створити такий патріотично спрямований навчально-виховний процес, що забезпечуватиме умови для активного оволодіння знаннями, ідеалами та цінностями олімпізму.

Література:

1. Гакман А., Галан Я., Кошура А. Теоретичні засади патріотичного виховання в системі олімпійської освіти підростаючого покоління. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 28. С. 186–189.

2. Галан Я. П. Теорія та практика олімпійської освіти : навчальний посібник. Чернівці : Чернівець. Нац. Ун-т ім. Ю. Федьковича. 2021. 112 с.

3. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта: теорія і практика : навч. посіб. Київ, 2011. 335 с.

4. Ішук О. А., Карабанова Н. С. Історико-педагогічні особливості становлення методичної системи фізичного виховання студентів. *Історія фізичної культури і спорту народів Європи* : зб. тези доп. IV Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (22–24 верес. 2021 р.). Луцьк, 2021. С. 16–17.

5. Кожокар М., Галан Я. Олімпійська освіта як стрижень реалізації методів, форм і засобів патріотичного виховання в новій українській школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 27. С. 300–303.

6. Пахотіна Т. Патріотичне виховання як предмет порівняльно-педагогічних досліджень. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 2(96). С. 285–292.

7. Пітин М., Балушка Л., Котов С., Король С. Питання олімпізму в теоретичній підготовці спортсменів різних спеціалізацій. *Історія фізичної культури і спорту народів Європи* : зб. тез доп. IV Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (22–24 верес. 2021 р.). Луцьк, 2021. С. 41.

8. Тімкін Л., Новікова Н. Сучасні підходи до розуміння національно-патріотичного виховання молоді. *Національний авіаційний університет*. 2016. № 9. С. 1–6.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗДО

Марчук О. О.

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

Виховання у підростаючого покоління дбайливого ставлення до власного здоров'я є стратегічним завданням закладів дошкільної та середньої освіти. Необхідність використання у роботі із дітьми здоров'язбережувальних технологій зазначено в сучасних документах про освіту. Зокрема, в Національній доктрині розвитку освіти написано, що «держава повинна забезпечувати стимулювання у молоді прагнення до здорового способу життя; розвиток дитячого та юнацького спорту, туризму» [8]. В Законі України «Про освіту» зазначено, що «держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти» [1]. Аналізуючи проблеми формування у дітей дошкільного віку варто акцентувати увагу на тому, що у «Базовому компоненті дошкільної освіти» одним із принципів дошкільної освіти визначено зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини [4].

До вивчення проблеми формування здорового способу життя зверталось багато науковців України, зокрема, М. Амосов, В. Берзін, І. Брехман, В. Войтенко, О. Дубогай, С. Громбах, Ю. Лисицин, В. Петленко, В. Оржеховська, Л. Татарникова.

Майбутні вихователі під час навчання в закладі освіти повинні опанувати методiku впровадження інноваційних здоров'язберезувальних технологій в ЗДО. Цьому сприяє впровадження навчальних курсів «Здоров'язберезувальні технології в ЗДО», «Використання дидактичних ігор для фізичного розвитку дитини», «Інноваційні методики виховання дітей дошкільного віку» та ін. Для прикладу проаналізуємо професійну підготовку студентів в ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука».

Здобувачі вищої освіти рівня вищої освіти – бакалавр спеціальності 012 «Дошкільна освіта», наприклад, опановують методiku виховання у дітей здорового способу життя під час вивчення дисципліни «Здоров'язберезувальні технології в дошкільній освіті». Завдання вивчення цього освітнього компонента полягають в тому, щоб ознайомити майбутніх вихователів з особливостями використання технологій здоров'язбереження на заняттях у ЗДО, охарактеризувати здоров'язберезувальну компетентність як основну складову змісту дошкільної освіти, дослідити використання здоров'язберігаючих технологій в історії світової та вітчизняної педагогіки, проаналізувати санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів та дотримання санітарно-гігієнічних вимог під час організації освітнього процесу у ЗДО, визначити основні форми та види здоров'язберезувальних технологій на заняттях у дошкільному закладі, визначити специфіку використання досліджуваних технологій під час проведення занять з фізичної культури, мистецтва, охарактеризувати новітні методики, спрямовані на збереження здоров'я дитини, та шляхи співпраці вихователів в та батьків щодо покращення здоров'я дошкільників.

Під час лекційних, практичних занять та самостійної роботи та науково-дослідної роботи з навчальної дисципліни у студентів формується здатність до забезпечення безпеки діяльності власної та інших учасників освітнього процесу, розуміння особливостей життєдіяльності організму в різні періоди онтогенезу, формування у дітей раннього і дошкільного віку навичок безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі та довкіллі, фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності, а також навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної

культури) особистості, до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку та дітей з особливими потребами відповідно до їхніх можливостей.

Вивчення навчальних дисциплін з майбутніми вихователями дозволяє навчити їх співпраці з родинами, комунікативній взаємодії з дітьми, а також будувати взаємини з дітьми на основі принципів гуманізму, демократизму, педагогічного оптимізму. Позитивним є формування вміння налагоджувати спільну роботу дошкільного навчального закладу та школи, батьків, громадськості щодо виховання здорового способу життя дитини.

Під час проведення практичних занять майбутні педагоги представляють власні креативні розробки на такі теми: «Незвичайні факти про людське тіло», «Про що мовчать мікроби?», «Будь здоровим, смілим, розумним і щирим», «Подорож в країну Здоров'я», роблять леп-буки на здоров'язберігаючу тематику, підбирають цікаві завдання для дітей дошкільного віку. Цікавим для майбутніх вихователів є завдання продовжити казки під назвами «Казка про нечисті руки», «Переможемо мікробів», «Пригоди Зубної щітки», «Веселі Овочі», «Пригоди друга Мила».

Позитивним є той факт, що під час практики здобувачі вищої освіти проводять батьківські збори про необхідність вироблення правильного розпорядку дня дитини, формування належного психологічного клімату в родині, необхідність загартовування тощо.

Вмінню впроваджувати здоров'язбережувальні технології сприяє виховна робота, що здійснюється в закладі вищої освіти, відтак майбутні вихователі повинні брати участь у виховних спортивних заходах, спортивних секціях, змаганнях, наукових семінарах.

Вихователь, який веде активний та здоровий спосіб життя, пропагує здобутки олімпізму, цікавиться досягненнями українських спортсменів, займається самоосвітою, має великий виховний вплив на дітей і може своїм прикладом навчити їх здоровому способу життя та вмінню досягати результатів олімпійського рівня.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2895-bkdo-2020-prokt-novogo-standartu-doshklno-osvti>.
2. Верік Ю. Курс на здоров'язбережувальні технології. *Дошкільне виховання*. 2015. № 2. С. 22–26.
3. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Суми, 2008. 428 с.

4. Закон України «Про освіту». URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення – 13.09.2022 р).

5. Измалкова О., Колесник К. Формування здоров'язбережувальної поведінки у дитини. *Основи здоров'я*. 2012. № 10. С. 27–30.

6. Калуська Л. В. Бережемо здоров'я змалку. Х. : Ранок-НТ, 2007. 96 с.

7. Коган О. Формування здорового способу життя у старшокласників допоміжної школи / автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. К., 2006. 20 с.

8. Національна доктрина розвитку освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 13.09.2022 р).

ОЛІМПІЙСЬКИЙ ФОНД КУЛЬТУРИ ТА СПАДЩИНИ ЯК СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ МОК ЩОДО РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОЇ СКЛАДОВОЇ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ

Радченко Л. О.

*доктор наук з фізичного виховання,
професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Єрмолова В. М.

*кандидат наук з фізичного виховання,
професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту Національного
університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Кріль І. М.

*кандидат наук з фізичного виховання,
старший викладач кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Центральну роль у допомозі МОК в питанні поширення ідей олімпізму, розвитку культурно-освітньої складової сучасного олімпійського руху відіграє олімпійський фонд культури та спадщини [2].

Метою його діяльності є підтримка реалізації та розробка широкомасштабних, у тому числі й інноваційних, програм; координація

дій різних верств населення, пов'язаних з культурою та освітою в рамках розвитку олімпійського руху.

Аналіз змісту діяльності Олімпійського фонду культури та спадщини дозволяє виділити чотири основні напрями його роботи (рис. 1).

Рис. 1. Складові функціонування Олімпійського фонду культури та спадщини Міжнародного олімпійського комітету

Зазначені напрями тісною мірою пов'язані з роботою таких структур олімпійського руху, як Міжнародний олімпійський музей [1] та Центр олімпійських досліджень [3].

Так, спадковими колекціями Міжнародного олімпійського комітету керує Фонд спадщини МОК. Його діяльність передбачає придбання, збереження, реставрацію, документацію, вивчення та забезпечення доступності для внутрішніх та зовнішніх партнерів 90 000 артефактів, 65 000 фотографій, 45 000 годин відео та 8800 годин звукових документів, а також 1,5 км історичних архівів.

Колекції, що становлять культурну спадщину МОК, переважною більшістю зберігаються в приміщеннях Олімпійського музею (Лозанна, Швейцарія) та складаються в основному з:

- артефактів, пов'язаних з Олімпійськими іграми, Юнацькими Олімпійськими іграми, олімпійськими видами спорту та відображають відносини МОК з іншими структурами олімпійського руху; роль і місце МОК у розвитку олімпійського руху;
- фото, аудіовізуальної та звукової спадщини олімпійського руху.

Предмети, що входять до першої групи колекцій, з метою сприяння розвитку ідей олімпізму серед різних верств населення, інвентаризуються, фотографуються, належним чином зберігаються та

вивчаються. Відповідальний відділ також співпрацює з іншими установами, зокрема, в напрямі обміну, тимчасового позичення колекцій тощо. Так, до основних напрямів співпраці, дослідження дозволяють віднести наступні:

- обговорення та вирішення питань щодо олімпійських артефактів: смолоскипів, медалей, плакатів, спортивного спорядження тощо;
- розгляд пропозицій щодо придбання артефактів, пов'язаних зі спортивною тематикою, розвитком спортивного та олімпійського руху;
- позики артефактів;
- проведення консультативної роботи щодо збереження / реставрації предметів, що належать до олімпійської спадщини (надаються членам «олімпійської родини»);
- створення умов та надання доступу до колекцій артефактів (включаючи проведення майстер-класів, перегляд відеоматеріалів, участь у відеозйомках).

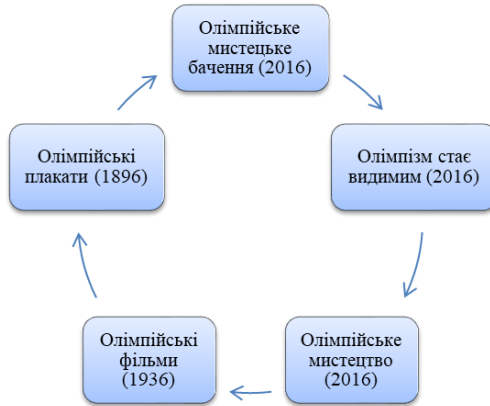
Так, архіви МОК були відкриті широкому загалу разом з Олімпійським музеєм у 1993 р. Вони зберігають та роблять доступною «адміністративну пам'ять» МОК. Переважна більшість документів, що зберігаються в архіві, були передані безпосередньо представниками адміністрації МОК, надійшли з деяких приватних колекцій та придбані на аукціонах.

Колекція «Зображення та звуки» відповідає за придбання, зберігання, документування та надання доступу до фото, аудіовізуальної та звукової спадщини олімпійського руху. Колекції цієї групи суттєво поповнюються після кожного проведення Ігор Олімпіад, зимових та Юнацьких Олімпійських ігор завдяки зйомкам відеофільмів, фотографій, проведення аудіозаписів. Матеріали, присвячені подіям Ігор, зберігаються в архівах олімпійського музею.

Отримати доступ до цифрових архівованих колекцій фото, відео, фільмів та аудіозаписів можна за запитом до відповідного відділу через інтернет, а також шляхом вільного доступу – в олімпійській мультимедійній бібліотеці.

Наступною складовою, що являється структурним елементом Олімпійського фонду культури та спадщини є Центр олімпійських досліджень та освіти МОК, місія якого полягає у створенні можливостей для молодих науковців та досвідчених фахівців галузі в отриманні інформації шляхом надання доступу до унікальних колекцій МОК, забезпечуючи можливість проведення досліджень та стимулюючи інтелектуальний обмін [3].

Важливим напрямом в діяльності Фонду є заохочення та підтримка реалізації різноманітних культурно-освітніх проєктів спортивної спрямованості, які, за напрями діяльності, можна розподілити на п'ять основних груп (рис. 2).

Рис. 2. Групи проєктів, що реалізуються за підтримки Олімпійського фонду культури та спадщини

Так, одним із зазначених проєктів є «Олімпійське мистецьке бачення» – програма співпраці МОК з провідними митцями з різних країн світу зі створення масштабних публічних атр-інсталяцій, проведення «живих» виступів та презентацій під час Олімпійських ігор та в період між ними. Програма спрямована на об'єднання різних верств населення за допомогою презентацій новаторських творів мистецтв, пов'язаних зі спортом, у громадських місцях та на заохочення участі світової спільноти у новому діалозі щодо олімпійських ідеалів і цінностей.

Програма «Олімпізм стає видимим» – довгостроковий міжнародний фотографічний проєкт, мета якого полягає у висвітленні цінностей олімпійського спорту через творче бачення фотографів з різних країн світу, які працюють на стику образотворчого мистецтва та соціальної документалістики.

Програма «Олімпійське мистецтво» (OlyArt) – напрямок, що передбачає запрошення митців на Олімпійські ігри з метою їх заохочення до створення робіт, які відображають олімпійські цінності, та роботи в олімпійському селищі в якості консультантів/помічників

для учасників Олімпійських ігор, які бажають взяти участь у тематичних творчих майстер-класах.

Програма «Олімпійські фільми» полягає у співпраці Міжнародного олімпійського комітету та Організаційного комітету Олімпійських ігор з підготовки, проведення зйомок та видання офіційного фільму про Олімпійські ігри як елементу збереження культурної спадщини Ігор. З цією метою МОК та ОКОІ розглядають пропозиції провідних режисерів, сценаристів, кінопроектувальників тощо. Режисер офіційного фільму має не лише висвітлити події Ігор, але й відобразити унікальність зазначеної події, її місце в житті світової спільноти, масштабний гуманітарний та гуманістичний потенціал олімпійського руху.

Програма «Олімпійські плакати» є важливим елементом візуалізації ідентичності Олімпійських ігор. Олімпійські плакати надають Іграм особливий естетичний штрих та відображають їхню візуальну концепцію, стиль, а також художній, соціальний і політичний контекст часу їх проведення.

Четвертою складовою функціонування Олімпійського фонду культури та спадщини є діяльність Олімпійського музею – місцем культурно-освітнього контенту олімпійського руху. Метою його діяльності є створення можливостей для широких верств населення ознайомитися з ідеалами та цінностями олімпійського спорту поза межами Олімпійських ігор.

Створення Олімпійського фонду культури та спадщини в структурі Міжнародного олімпійського комітету дозволяє говорити про важливість цього напрямку для розвитку сучасного олімпійського руху.

Література:

1. Olympic museum: [Internet]. [updated Jan 21]. Available from: <https://www.olympic.org/museum>
2. The Olympic Foundation for Culture and Heritage. [Internet]. [updated 2022 August 07]. Available from: <https://www.olympic.org/the-olympic-foundation-for-culture-and-heritage>
3. The Olympic Studies Centre [Internet]. [updated 2018 Apr 14]. Available from: <https://www.olympic.org/olympic-studies-centre>

ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ФЕСТИВАЛІВ МИСТЕЦТВ ІГОР ОЛІМПІАД

Сніжко Ю. А.

*викладач кафедри фізичної культури і спорту
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Відроджуючи Олімпійській ігри на сучасній основі, однією з основних задач, що ставив перед собою барон П'єр де Кубертен, було зміцнення союзу між спортом і мистецтвом. В цьому союзі він вбачав один з найефективніших засобів подолання розриву між фізичним і духовним світом людини, який все більше посилювався [2].

За ініціативи П. де Кубертена до програми Ігор Олімпіад 1912–1948 рр. входили конкурси мистецтв; митці, як і спортсмени боролись за олімпійські нагороди. Однак, через деякі організаційні питання, проблеми суддівства та обов'язкове для Ігор того часу дотримання учасниками принципу аматорства конкурси було виключено зі змагальної програми. З 1952 р. присутність мистецтва в Олімпійських іграх прийняло форму культурних виставок та фестивалів [1].

Аналіз офіційних звітів міст – організаторів Олімпійських ігор щодо планування та проведення олімпійських фестивалів мистецтв свідчить, що кожне місто мало власний підхід до постановки завдань та змісту культурно-освітніх заходів. Відповідно, і управління їх підготовкою та проведенням здійснювалось у різних форматах [3].

Дослідження дозволяють виділити централізований та децентралізований формати. Однак в складних системах, якими є діяльність оргкомітетів міст – організаторів олімпійських змагань, ступінь централізації, як правило, знаходиться між двома крайніми випадками чисто централізованого та децентралізованого управління та в різній мірі наближена то до одного, то до іншого «полосу» [3].

Умовно централізоване управління мало місце, коли за культурну програму відповідав ОКОІ. Яскравими прикладами його є діяльність ОКОІ у Мехіко, Мюнхені, Сеулі, Сіднеї та Лондоні. Централізований підхід передбачав реалізацію всіх процесів управління організацією та проведенням культурно-освітніх заходів єдиним органом, який розробляв стратегію, збирав інформацію про стан всіх об'єктів управління, здійснював її обробку та призначав власну керуючу команду кожному об'єкту.

До переваг такого підходу можна віднести: створення можливості реалізації глобально-оптимального управління проведенням культурно-освітніх заходів в цілому, оскільки кожен керуючий вплив здійснюється на підставі всієї інформації про систему; відносно просту реалізацію процесів інформаційної взаємодії керівників різних проектів; виключення необхідності у підготовці та узгодженні проміжних питань; достатньо легке коригування завдань, що мають реалізуватися, та процесів, які відбуваються; а також можливість внесення оперативних змін.

Основні недоліки централізованого підходу такі: необхідність для органу управління збирати та обробляти надзвичайно великі обсяги інформації; високі вимоги до надійності всіх елементів забезпечення організації та проведення фестивалів, бо неякісна робота одного з елементів призводить до зниження ефективності реалізації культурно-освітньої програми загалом; територіальна розрізненість об'єктів управління висуває високі вимоги до організації контролю та здійснення зв'язку.

В централізованому виді управління існує і так звана централізована розрізнена структура. Найяскравіший її приклад – державне управління, коли один або декілька державних органів контролювали процес побудови та реалізації культурної програми. Прикладом такої моделі були Ігри в Москві та Пекіні.

Ще одним підходом до організації централізованого управління є «приватне управління». Найяскравіші з них – фестивалі Ігор в Лос-Анджелесі та Атланті. Оргкомітет Лос-Анджелеських Ігор працював як приватна компанія та найняв зі спеціальних агентств співпродюсерів для розробки концепції та організації культурно-освітніх заходів. В цій структурі зберігаються всі якості та особливості централізованого управління: керуючий вплив на кожен об'єкт здійснюється на основі інформації про стан всієї сукупності об'єктів управління. Однак такий підхід не передбачає чіткої локалізації в єдиному керуючому органі. Основними перевагами є зниження вимог до функціональності кожного керуючого органу без зниження якості управління; узгодженість дій представників різних об'єктів управління. До недоліків відносять: складність синхронізації процесів обміну інформацією; труднощі коригування дій об'єктів управління; високу порівняно з чисто централізованим підходом собівартість здійснення управління.

«Децентралізоване», або «змішане», управління, що припускає розподіл функцій керівництва між окремими елементами складної системи, мало місце, коли олімпійські культурні обов'язки покладались як на ОКОІ, так і на його партнерів: приватні та державні установи. Так, в Монреалі канадські провінції займались проектуванням програм

мистецтв, а відділ культури ОКОІ відповідав за логістику. В Барселоні діяла спеціальна організація – «Олімпіада. Культура. Освіта. Мистецтво», яка одночасно була як «відокремленою» з власними функціями в структурі ОКОІ, так і представляла адміністративний комітет, що безпосередньо підпорядковувався державним органам управління.

Дослідження свідчать, що побудова системи з таким підходом можлива тільки в разі незалежності об'єктів управління за матеріальними, енергетичними, інформаційними та іншим ресурсами. Для здійснення керуючого впливу на кожний з них необхідна інформація лише про стан цього об'єкта і неважлива інформація про стан інших. Фактично децентралізована структура є сукупністю декількох незалежних систем, кожна з яких має свою інформаційну, алгоритмічну, технічну та інші бази.

Децентралізоване управління позбавлене багатьох недоліків централізованого. Однак, порівняно з централізованим, у децентралізованого наявні очевидні недоліки, до основних з яких можна віднести: різницю підходів до здійснення управління при однакових об'єктах; більш високу вартість системи управління; крім того, децентралізація може призвести до зниження якості управління.

Таким чином, культурно-освітні заходи, що відбуваються в рамках підготовки та проведення Олімпійських ігор, є повноцінною складовою сучасного олімпійського руху. Управління підготовкою та проведенням олімпійських фестивалів мистецтв здійснюється з урахуванням державного устрою національних традицій країни, в якій проходять Олімпійські ігри, мети та завдань, що ставить ОКОІ.

Література:

1. Булатова М. М. Олимпийские игры (1896–1972) / М. М. Булатова, С. Н. Бубка, В. Н. Платонов. К. : Олимп. лит., 2012. Т. 1. 496 с.
2. Garcia B. One hundred years of cultural programming within the Olympic Games (1912–2012): origins, evolution and projections. *Intern. J. of Cultural Policy*. November. 2008. № 4. P. 361–376.
3. Moragas M. Olympic cities and communication / M. Moragas, K. Chris // *Centred'Estudis Olímpics*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. 2005. – 16 p.

ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ ДОСЯГНЕНЬ ВОЛИНСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ-ОЛІМПІЙЦІВ

Яловик В. Т.

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри теорії фізичного виховання та рекреації
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Учасники Олімпійських ігор завжди були прикладом для дітей та молоді у фізичній культурі і спорту. Кожний професійний спортсмен мріє бути учасником Олімпійських ігор, а також достойно виступити на них.

За результатами виступів спортсменів визначається багато факторів, що характеризують розвиток країни. Зокрема, визначаються економічні можливості, стабільність у суспільстві, рівень розвитку науки й освіти, відношення молоді до фізичної культури і спорту.

Однаково, виступи спортсменів на олімпійських іграх обумовлюються здатністю спеціалістів у галузі спорту сформувати і реалізувати систему підготовки. Особливу роль тут відіграють фактори, що забезпечують достойну матеріально-технічну й фінансову підтримку, а також ефективний контроль [1, 3].

Волинська область також приймає участь у підготовці спортсменів до Олімпійських ігор. Серед областей України вона має значні успіхи в підготовці спортсменів-олімпійців [2].

За роки незалежності України, спортсмени Волині брали участь у сімох Олімпіадах. На всіх олімпійських іграх брали участь 21 спортсмен, а загальна кількість виступів на іграх становить 35 учасників. Такі спортсмени: Боровська Надія (спортивна ходьба) у 2008 – (Пекін), 2012 – (Лондон), 2018 – (Ріо-де-Жанейро), Беломоїна Яна (велоспорт) 2012 – (Лондон), 2018 – (Ріо-де-Жанейро), 2020 – (Токіо) брали участь у трьох Олімпіадах. Мазикін Олексій (бокс) 2000 – (Сідней), 2004 – (Афіни), Остапчук (Ткач) Юлія (вільна боротьба), 2008 – (Пекін), 2012 – (Лондон), Банзерук Іван (Спортивна ходьба), 2016 – року (Ріо-де-Жанейро), 2020 – (Токіо), Климець Ірина (метання молота) – 2016 року (Ріо-де-Жанейро, 2020 – (Токіо), Повх Марія, (веслування на байдарках і каное) 2016 року (Ріо-де-Жанейро, 2020 – (Токіо), брали участь у двох Олімпіадах. Інші спортсмени один раз брали участь в Олімпійських іграх. Серед них: Демчук Андрій (Важка атлетика) 1996 – (США), Савчук Валентина (спортивна ходьба), Чупринін Кирило (метання диску), Машуренко Руслан (Дзюдо),

Микола Гордійчук, Федчук Андрій (Важка атлетика) – 2004 (Афіни); Миронюк Надія (Важка атлетика) – 2008 рік (Пекін.), Шафар Віталій (марафон), Цьось Олена, Папежук Ірина (велоспорт) – 2012, (Лондон), Мирончук Валентина (спортивна ходьба), Паратова Юля (важка атлетика), Коб Тетяна (бокс) Гергель Оксана (вільна боротьба) – (2016, Ріо-де-Жанейро), Сахарук Марія (спортивна ходьба), Вандюк Юрій (веслування на байдарках і каное), Даниленко Данило (змішана естафета), Турчин Анастасія (дзюдо) – 2020 (Токіо) (табл. 1).

Таблиця 1

Участь спортсменів Волині в Олімпійських іграх

№ з/п	Олімпійські ігри	Учасники	Види спорту
1.	XXVI, Атланта – 1996	1	Важка атлетика
2.	XXVII, Сідней – 2000р	1;1 2	Бокс, дзюдо, легка атлетика
3.	XXVIII, Афіни – 2004	2; 1	Бокс, важка атлетика
4.	XXIX, Пекін – 2008	2 1;1	Боротьба вільна, важка атлетика, легка атлетика
5.	XXX, Лондон – 2012	2 1;3	Легка атлетика боротьба вільна, велоспорт
6.	XXXI, Ріо-де-Жанейро – 2018	4;1 1;1 1;1	Легка атлетика, бокс, веслування, важка атлетика, боротьба вільна, велоспорт
7.	XXXII, Токіо – 2020	2;1 1;4	Веслування, дзюдо, велоспорт, легка атлетика
Усього		35	

У період з 1996–2022 рр. на Волині сформувалася стійка система підготовки спортсменів для участі в Олімпійських іграх. Така кількість учасників свідчить про значне зростання таких видів спорту як легка атлетика, важка атлетика, боротьба вільна, бокс, велоспорт, а веслування починає також набирати обертів.

Література:

1. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика : навч. посіб. К., 2011. 335 с.
2. Платонов В. Н., Павленко Ю. А., Томашевский В. В. Подготовка национальных команд к Олимпийским играм. К. : Изд. Д. Бурого, 2012. 225 с.

3. Карабанова Надія, Анатолій Карабанов, Роман Черкашин. Участь волинських спортсменів в Олімпійських іграх. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* 2010. № 1(9). С. 18–20.

НАПРЯМ 4. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ОЛІМПІЙСЬКОГО І ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ

СПІВПРАЦЯ ІЗ ПАРТНЕРАМИ І РОБОТОДАВЦЯМИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАКТИЧНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Завацька Л. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
та адаптивної фізичної культури
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Кравчук Я. І.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
та адаптивної фізичної культури
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Метою навчання здобувачів освітньо-професійної програми «Фізична культура і спорт» – є підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов, під час професійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту або у процесі навчання [1; 2].

Практично-орієнтована підготовка майбутніх фахівців є невід'ємною складовою забезпечення якості вищої освіти та обов'язковим компонентом освітніх програм бакалавра і магістра, яка передбачає поєднання теоретичної підготовки студентів із набуттям ними практичних вмінь і навичок, спілкування із об'єктами майбутньої професійної діяльності в процесі навчання, а також забезпечення системи зворотного зв'язку між базами практик та кафедрами для отримання об'єктивної оцінки щодо якості фахової підготовки.

На факультеті здоров'я, фізичної культури і спорту Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука запроваджена співпраці з потенційними роботодавцями,

партнерами для удосконалення практичних професійних навичок студентів, їх знайомства з передовим педагогічним досвідом і, як результат, забезпечує конкурентоспроможність випускників на ринку праці. З метою покращення якості освітнього процесу стейкхолдери спільно з студентською радою, професорсько-викладацьким складом університету, факультету активно приймають участь в організації зустрічей з кращими випускниками факультету з питань їх подальшого працевлаштування; здійснюють моніторинг працевлаштування випускників та їх кар'єрного зростання, аналізують оцінювання студентів під час проходження навчальних та виробничих практик. Партнерами і стейкхолдерами факультету здоров'я, фізичної культури і спорту є: тренери-викладачі дитячо-юнацьких шкіл, вчителі фізичної культури загальноосвітніх та спеціальних шкіл, керівники освітніх закладів; обласний центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», департамент соціальної, молодіжної політики та спорту Рівненської ОДА, управління у справах сім'ї, молоді та спорту Рівненської міськради, Рівненський регіональний центр «Інваспорт», спортивні федерації та клуби, реабілітаційні центри «Абіліс», «Чайка», «Крок».

Практично-орієнтована підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту здійснюється завдяки укладанні угод про співпрацю між університетом та базами практик; проведення анкетування стейкхолдерів та роботодавців щодо якості професійної підготовки студентів-практикантів та випускників; залученні стейкхолдерів до проведення навчальних занять, майстер-класів із студентами; участі партнерів і роботодавців в обговоренні і удосконаленні Освітніх програм та навчальних планів; участі стейкхолдерів у роботі ДЕК, засіданнях кафедр та Рад факультету; спільному проведенні методичних семінарів, науково-практичних конференцій, гостьових лекцій фахівців-практиків, кращих випускників в он-лайн режимі; залученні студентів до участі у проведенні заходів з фізичної культури і спорту, спортивно-оздоровчої роботи з учнями шкіл, в тому числі і з олімпійської освіти; проведенні на базі спортивно-оздоровчого комплексу університету оздоровчо-реабілітаційної роботи з людьми з інвалідністю за допомогою водних видів оздоровлення, масажу, лікувальної фізичної культури; підготовки студентів до здійснення фізкультурно-оздоровчої роботи у літніх таборач.

Вагоме місце посідає олімпійська освіта в освітньому процесі щодо практично-орієнтованої підготовки здобувачів факультету здоров'я, фізичної культури і спорту. Впровадженням олімпійської освіти свідчать навчальні заняття і позанавчальна робота в умовах університету. Спільно зі студентами, випускниками учасниками

Олімпійських ігор і провідними спортсменами організуються і проводяться заходи з олімпійської освіти у загальноосвітніх школах. Студенти факультету беруть участь в якості волонтерів у спортивно-оздоровчих заходах, які проводяться комунальним закладом центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» Рівненської обласної ради під егідою обласного відділення Національного олімпійського комітету України. Здобувачі формують також професійні компетенції під час проходження педагогічної практики. Одним із пунктів вимог програми практики є проведення заходів з олімпійської освіти таких як олімпійський урок, олімпійська вікторина, розминка з олімпійцями, олімпійська книга, олімпійський тиждень.

Таким чином, професійна підготовка здобувачів галузі фізичної культури і спорту залежить від включення в освітній процес роботодавців, забезпечення умов проходження практик, оволодіння знаннями, вміннями і навичками під час вивчення нормативних дисциплін, дисциплін вільного вибору.

Література:

1. Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 017 Фізична культура і спорт. Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. 2022.

2. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 017 Фізична культура і спорт. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 567.

ОЗНАЙОМЧА ПРАКТИКА ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ОСВІТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

Романова В. І.

*кандидат наук з фізичного виховання, доцент,
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання
та адаптивної фізичної культури
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

Ознайомча практика здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми 017 «Фізична культура і спорт» є обов'язковим компонентом і відноситься до нормативних дисциплін циклу професійної підготовки. За навчальним планом проводиться на другому курсі у четвертому семестрі, тривалість якої складає 2 тижні. Відводиться на практику 3 кредити, з формою контролю – залік [3; 4].

Навчальна ознайомча практика направлена на формування таких загальних компетентностей, як здатність працювати в команді і міжособистісну взаємодію. До загальних компетентностей належить – здатність до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури і спорту.

Мета ознайомчої практики полягає в ознайомленні здобувачів з основними напрямками роботи дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спортивними федераціями, клубами; роботою спортивних секцій при загальноосвітніх школах. Завдання ознайомчої практики включають наступні пункти: ознайомлення з організаційно-правовими засадами діяльності спортивних установ та освітніх закладів, де проходить практику студент; організацією діяльності спортивної школи, освітньої установи, федерації; учасниками навчально-тренувальної та спортивної роботи та керівництвом; фінансово-господарською діяльністю та матеріально-технічною базою освітніх та спортивних установ [1; 4].

Студенти можуть запропонувати самостійно установу для проходження ознайомчої практики з врахуванням спортивної спеціалізації, місця проживання. В той же час програма практики передбачає можливість під час проходження практики відвідати декілька спортивних установ та організацій. Для прикладу, ознайомлення з діяльністю спортивною федерацією з виду спорту, культивуванням цього ж спорту в ДЮСШ і проведенням секційної роботи з вказаного виду спорту при загальноосвітній школі.

В результаті проходження ознайомчої практики студент повинен знати: нормативно-правову базу діяльності освітньої установи, спортивної організації; структуру та зміст діяльності тренера-викладача з виду спорту; положення про дитячо-юнацьку спортивну школу (ДЮСШ); програму ДЮСШ з обраного виду спорту; звітну документацію тренера-викладача; правила змагань з обраного виду спорту. Проходження вказаної практики направлено на формування наступних вмінь: аналізувати нормативно-правові документи діяльності освітніх установ, спортивних організацій, включаючи і роботу тренера-викладача; підбирати і зробити аналіз навчально-методичної літератури відповідно до спортивного профілю і вікової категорії вихованців; сформулювати мету, завдання спортивного тренування; виконувати педагогічне спостереження навчально-тренувального процесу; взаємодіяти з іншими суб'єктами навчально-тренувального процесу [1; 2].

Реалізація основних завдань ознайомчої практики передбачає такі етапи роботи: організаційна, навчально-тренувальна і виховна. Організаційна робота полягає в участі студентів в установчій та підсумковій конференціях; знайомством зі спортивними установами та їх матеріально-технічною базою; у проведенні бесід з керівництвом установ, тренерами-викладачами, лікарем, спортсменами та вихованцями ДЮСШ; в ознайомленні зі структурою федерації з обраного виду спорту; підготовкою звітної документації. Важлива роль відводиться навчально-тренувальній роботі, під час якої здобувач вивчає планування та облік роботи груп ДЮСШ; ознайомлюється з проведенням навчально-тренувальних занять та складанням конспектів спортивного тренування; здійснює спостереження за фізичним навантаженням і відновленням фізичного стану спортсменів; в якості помічника тренера і під його контролем проводить підготовчу та заключну частину заняття на другому тижні практики.

Особливість виховної роботи полягає в тому, що студент повинен організувати і провести захід за участю тренера-викладача, відомих спортсменів на олімпійську тематику. За бажанням здобувача – це може бути презентація виду спорту; історія виникнення Олімпійських ігор; Олімпійська символіка; знайомство з олімпійцями. Для прикладу, презентація з виду спорту включатиме історію виникнення виду спорту; відомих спортсменів, які мають вагомі досягнення; здобутки українських спортсменів на олімпіадах з цього виду спорту. Заходи на олімпійську тематику допомагають сформулювати у вихованців ДЮСШ знання з олімпійської освіти, посилити мотивацію до обраного виду спорту; а у студента-практиканта сформулювати загальні та професійні компетентності, любов до майбутньої професії.

Залікова документація передбачає ведення студентом-практикантом щоденника, в якому має бути зазначено: записи бесід з керівництвом, тренерами-викладачами, лікарем; план навчально-тренувальної роботи ДЮСШ або спортивної діяльності установи, федерації; загальні відомості про спортсменів закріпленої групи; план роботи практиканта на два тижні; матеріали планування (місячний план навчально-тренувальної роботи в закріпленій групі; конспекти підготовчої та заключної частин спортивних тренувань (3–5 занять); презентація виховного заходу на олімпійську тематику.

Звітна документація студента-практиканта передбачає журнал обліку навчальної групи, в якому відображено розклад занять, загальні відомості про спортсменів, навчальний план-графік розподілу годин на рік; облік відвідування занять (дата проведення, кількість годин, кількість присутніх, стислий зміст тренування); план виховної роботи; результати участі у змаганнях; реєстрація травм і хвороб; інструктаж з техніки безпеки.

Однією з умов оцінювання студента є представлення ним відгуку і оцінки керівника практики від бази практики. В якому керівник бази практики, зазвичай – це тренер-викладач, дає оцінку теоретичної, методичної та практичної підготовки здобувача. Тренер-викладач зазначає мотивацію студента до практики, його сумлінне ставлення, ініціативу, активність і самостійність в роботі; повноту виконаних завдань практики; ведення звітної документації та її якість; педагогічні навички у проведенні підготовчої і заключної частин тренування; уміння проводити виховні заходи з олімпійської освіти.

Відповідно до набраних балів за проходження практики визначаються рівні компетентності: низький (недостатній), середній (репродуктивний), достатній (конструктивний), високий (творчий). Критеріями оцінювання для визначення високого рівня компетентності – є високий рівень виконання всіх розділів практики, де студент-практикант продемонстрував творчий підхід ведення звітної документації; сумлінне ставлення до відвідування спортивних тренувань. Виявив організаторські та комунікативні здібності під час проведення виховних заходів на олімпійську тематику, спілкуванні з тренерами-викладачами та спортсменами. Повно, об'єктивно та аргументовано звітував про проходження ознайомчої практики і відповідав коректно і правильно на поставлені запитання.

Достатній рівень відповідає оцінці «добре», коли студент в цілому виконав заплановану роботу під час проходження практики, проявив ініціативу, але в окремих розділах програми допустив незначні помилки. Оцінка «задовільно» вказує на те, що в цілому здобувач не

повністю виконав програму практики, має порушення вимог в оформленні звітної документації.

Отже, ознайомча практика дає можливість оцінити та закріпити рівень теоретичної і практичної підготовки здобувачів, є підґрунтям у подальшому при вивченні навчальних дисциплін таких, як теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту, фізіологічні основи фізичного виховання і спорту, психологія спорту, основи тренерської майстерності, а також під час проходження практики за профілем майбутньої професії.

Література:

1. Методичні рекомендації щодо практичної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти за освітньо-професійними програмами спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Харків : ХДАФК, 2020. 152 с.

2. Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 017 Фізична культура і спорт. Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. 2022.

3. Постанова Кабінету Міністрів України № 993 «Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу».

4. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 017 Фізична культура і спорт. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 567.

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ З ОЛІМПІЗМУ

Сотник Ж. Г.

*кандидат наук з фізичного виховання, доцент,
доцент кафедри фізичної культури і спорту
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Аналіз науково-методичної літератури та освітньо-професійних програм підготовки здобувачів вищої освіти вказують на необхідність ширшого втілення знань з олімпійського руху та ідеалів і цінностей

філософії олімпізму, які є характерними для політики Міжнародного олімпійського комітету (МОК) і Міжнародної олімпійської академії (МОА) [2; 5]. Постає питання знаходження форм доповнення концепції олімпійської освіти, а саме перегляду соціокультурного змісту, яка стосується універсалізму олімпійських цінностей та виховного потенціалу олімпійської освіти [1].

Цінності не підлягають чіткому визначенню з позицій людського раціоналізму і логіки, але лежать у площині руху до певного ідеалу, за яким стоїть Любов, Добро, Краса, Істина. Цінним вважається все те, що сприяє зовнішньому розкриттю людських здібностей і надихає на життя, має особливу значимість для людини. До них відносять світогляд людини, певний ідеал особистості, міра значущості речей, явищ, подій. Цінності впливають на прийняття рішення і визначають стандарти поведінки, формують моральні, етичні та естетичні почуття людини [4].

Центральною ідеєю Ігор вважається олімпізм, який базується на таких олімпійських цінностях, як досконалість, дружба і повага.

Досконалість передбачає перевершення власних досягнень, подолання себе та своїх недоліків, які перешкоджають досягненню поставленої мети у спорті.

Олімпійська цінність «дружба» включає в себе розуміння, повагу, підтримку, допомогу, рівність, співчуття і допомагає досягти як особистої мети, так і мети людей різних народів, країн, суспільства в цілому. Спорт є інструментом, який допомагає знайти взаєморозуміння між людьми і цілими народами. А дружба в команді досягнути кращого результату. МОК вважає, що Олімпійські ігри можуть і повинні сприяти вирішенню міжнародних конфліктів. Жак Рогге (президент МОК, 2001–2013) висловлював таку думку, що спорт не може сам по собі зупинити війни або підтримувати мир, але його важлива роль полягає в тому, щоб допомагати встановлювати мир. З цим пов'язана древня традиція олімпійського перемир'я, яка уходить корінням в Ігри античності й відновлена МОК у 1992 році. Цілі олімпійського перемир'я полягають у наступному: забезпеченні зупиненню військових дій на період Олімпійських ігор; налагодження контактів між ворогуючими сторонами через спорт; надання гуманітарної допомоги країнам, які охоплені війною; формування «вікна можливостей» для укладання миру.

Символом олімпійського перемир'я, образом миру є голубка на тлі п'яти блакитних кілець та стилізованого олімпійського вогню. Олімпійський вогонь покликаний нести дружбу та почуття духовної єдності у серця людей всього світу, а різнокольорові крапки мовами полум'я символізують людей, представників різних рас та культур.

Повага зорієнтована на справедливе відношення, рівність прав, врахування інтересів кожного, переконання людини, її свободи і довіри. В спорті повага – це дотримання правил, засіб боротьби проти використання допінгу та інших зловживань. Повага до суперника виключає використання неспортивних засобів досягнення мети. Допінг став серйозною проблемою у 1980–1990 роки, і для боротьби з ним було сформовано спеціальне агентство World Anti-Doping Agency у 1999 році.

Олімпійським девізом є «Швидше, вище, сильніше». Девізом Параолімпійських ігор – «Дух у русі». До параолімпійських цінностей відносять сміливість, рівність, рішучість і натхнення. Параолімпійські цінності базуються на історії становлення та розвитку Параолімпійського руху і принципах змагальної діяльності. Ці цінності апелюють до боротьби за рівні права та інтеграцію у соціум і самореалізацію людей з інвалідністю.

Сміливість – це щоденне подолання труднощів як у житті, так і під час тренувань і змагань у боротьбі за високі результати.

Рівність вбачається середовищем без перешкод, в якому формуються умови для повноцінного життя інвалідів, зокрема і занять спортом. Рівність припускає рівень можливостей, де успіх людини не повинна бути залежною від етнічного, релігійного і соціального походження. Олімпійський рух спочатку не був проникнутий прагненням до рівності. З часом до змагань стали допускати жінок, представників бідних верств населення і рас. Перший крок до рівності можливостей спортсменів-олімпійців і параолімпійців був зроблений у 1988 році, коли вперше в історії Параолімпійські ігри проводилися відразу після Олімпійських.

Рішучість – це вольова якість, яка є важливою для досягнення результату. Прикладом рішучості є приклад південноафриканського бігуна Оскара Пісто-риусу, який приймав участь з бігу на 400 метрів на двох протезах – «гепардах» (в нього ампутовані обидві ноги) на Олімпійських іграх (Лондон, 2012 р.), і посів на рівні зі здоровими спортсменами 23 місце.

Натхнення – це стан найвищого піднесення, для якого характерна висока продуктивність і величезний підйом і напруження сил людини. Цей стан атлета може передаватися глядачам. Національна параолімпійська збірна України подолала неймовірні перепони, щоб потрапити на церемонію відкриття Зимових Паралімпійських ігор в Пекіні 2022 році. Появу українських спортсменів під час голосування вболівальниками в рамках The Visa Awards одногосно признали самим надихаючим моментом спортивного дійства і визнали переможцем. The Visa Awards розроблена спільно МОК і Міжнародним

паралімпійським комітетом (МПК) і Всесвітнім партнером Олімпійських ігор Visa з метою залучення і комунікації аудиторій зі всього світу під час проведення Олімпійських і Паралімпійських ігор, заохочувати до віри, надії і підтримки один одного у відповідності з основними цінностями: дружби, прийняття і натхнення.

Цінності параолімпійського та олімпійського спорту є важливими, так як формують особистість фізично і духовно. Шляхи формування олімпійських цінностей висвітлено в праці Єрмолової В. М. [3], які базуються на місії олімпізму у забезпеченні регулярного проведення Олімпійських ігор; здійсненні просвітницької роботи серед молоді через спорт; просуванні ідей олімпізму в суспільство. Автором запропонована технологія формування олімпійських цінностей, яка включає в себе теоретичну частину, запитання для роздумів і виступ учнів.

Дослідницька компанія GfK в Україні досліджувала вплив Олімпійських ігор та спорту на молодь України в рамках проекту Olympic Moves UA, який реалізує НОК України у партнерстві з Кока-Кола. За результатами опитування людей, віком від 15–40 років з різних регіонів України було встановлено, що 35% молоді пишаються українськими спортсменами, 36% – асоціюють досягнення олімпійців з прагненням до перемоги і чесної боротьби. Серед опитуваних вважають, що за високими досягненнями у спорті стоїть наполеглива щоденна праця і цілеспрямованість (39%). 33% молоді асоціюють Олімпійські ігри з духом змагання і чесної боротьби [6].

Участь спортсменів з України в Олімпійських іграх зазначають 27% молоді. Але після подій 24 лютого 2022 року, немає сумніву, що цей відсоток зростатиме. Прикладом є участь українських спортсменів у зимових Паралімпійських іграх 2022 у Пекіні, де Україна достойно посіла 2 місце, виборовши 11 золотих, 10 срібних і 8 бронзових нагород.

19% респондентів зазначають, що Олімпійські ігри для них є джерелом оптимізму. Серед важливих цінностей молодь обрала старанність і важку працю (39%); досконалість, прагнення бути кращим (35%); патріотизм, гордість за свою країну (35%); чесність, справедливу боротьбу (29%); єдність духу й тіла (27%).

На прикладах досягнень українських спортсменів визначаються сім олімпійських цінностей: повага, дружба, натхнення, рівність, досконалість, сміливість, завзятість. Одним із заходів формування цінностей олімпізму – це донесення інформації до молоді через засоби масових комунікацій. Як приклад сім надихаючих відео української студії Film за підтримки НОК України та компанії Кока-Кола України, де разом з молодими акторами знялися відомі олімпійці Сергій Бубка,

Ольга Харлан, Олег Верняєв, Жан Беленюк, Георгій Зантарая, Ольга Саладух, Ілля Кваша [6].

Таким чином, формування олімпійських цінностей розкриває можливості до оволодіння знаннями з історії світу, країни та рідного краю; формує чесноти у молоді бути кращими, фізично здоровими і розвивати духовний світ, служити на благо суспільству.

Література:

1. Булатова М., Платонов В. Олимпизм и олимпийское образование: история, современность, будущее. *Наука в олимпийском спорте*. 2018. 4:4–27.

2. Булатова М., Радченко Л., Єрмолова В. Олімпійський спорт у системі гуманітарної освіти (український досвід). *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2020. № 2. С. 105–115.

3. Єрмолова В. М. 10 уроків із П'єром де Кубертеном. 2016. С. 20–44.

4. Канафоцька Г. П. Формування цінностей сучасної людини: фактори, інституції, складові та чинники впливу. *Механізми управління розвитком організаційної культури ЗНЗ* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 4–5 квіт. 2013 р.). К., 2013. С. 77–87.

5. Кострікова К. С. Формування олімпійських цінностей в освітньому процесі учнів початкової школи : дис. ... канд. пед. наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2021.

6. Основні олімпійські цінності української молоді: дослідження. URL: https://zaxid.net/osnovni_olimpiyski_tsinnosti_ukrayinskoyi_molodi_doslidzhennya_n1443830

НАПРЯМ 5. ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СПОРТУ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОТИПРАВНИЙ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

Боровик А. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
академік Академії адміністративно-правових наук України,
професор кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Зяцько Йозеф

*Dr.h.c. mult. Bc. JUDr. PhD., MBA, LL.M., Honor. Prof.
Президент Європейського інституту подальшої освіти
Словаччина*

Протиправний вплив на результати спортивних змагань – це одна з найголовніших проблем не лише українського, а і світового спорту взагалі. Дане негативне явище зводить нанівець результати тренувань спортсменів, призводить до незаконного збагачення спортивних суддів, тренерів, менеджерів та всіх, то має відношення до змагань у спорті.

Разом з тим, упродовж тривалого часу жодна із 447 статей КК України не стосувалась кримінальної відповідальності за незаконну організацію договірних матчів з метою отримання незаконного прибутку, незважаючи на те що у законодавствах інших країн такі норми вже давно працювали.

Вказане питання не аби-як цікавило і спортсменів і депутатський корпус, і як наслідок у КК України ми отримали ч. 4 ст. 368-3, за якою передбачена відповідальність за підкуп особи, яка надає публічні послуги та ч. 1 ст. 369-3 -протиправний вплив на результат спортивних змагань [3].

Водночас, більшість науковців та практиків підтверджують значну латентність корупційних діянь у професійному спортивному середовищі, одночасно із великим масштабом поширення таких проявів.

Аналіз кримінальної статистики свідчить про доволі «скромні» успіхи органів кримінальної юстиції у означеному напрямку. Так, упродовж 2019 року обліковано лише 1 кримінальне правопорушення за ст.369-3 КК України (1 провадження закрите), у 2020 році – зафіксовано 2 таких факти (у яких рішення, про закінчення або зупинення, на кінець звітного періоду не прийняте), у 2021 році – обліковане 1 правопорушення (1 закрите провадження, у 2-ох рішення на кінець звітного періоду не прийняте) [1].

Окрему увагу хотілося б приділити встановленню у кримінальному законодавстві та судовій практиці іноземних держав питання відповідальності за підкуп організаторів або учасників спортивних змагань, а також за незаконну винагороду, отриману названими особами.

Це питання різні країни вирішують по-різному. У окремих країнах, де відсутні норми, що передбачають кримінальну відповідальність за підкуп учасників і організаторів спортивних змагань, особи, винні в підкупі учасників спортивних змагань, а також самі учасники змагань, викриті в отриманні незаконної винагороди за незаконний вплив на результати змагань, притягуються до кримінальної відповідальності за хабарництво або шахрайство.

Наприклад, футболісти корупціонери, які намагалися нажитися на тоталізаторі шляхом продажу і покупки шести договірних матчів футбольного чемпіонату В'єтнаму 1997 року були притягнуті до кримінальної відповідальності за шахрайство [2, с. 273].

У США кримінальна відповідальність за підкуп учасників спортивних змагань із 1964 року передбачена Федеральним законом про переслідування за хабарництво у сфері спорту (§ 224 розд. 18 Зводу законів США) і законодавством більшості штатів [2, с. 273].

Таким чином, на сьогодні, в КК України, на відміну від законодавств інших країн, чітко визначена відповідальність за підкуп особи, яка надає публічні послуги у сфері спортивних ігор та протиправний вплив на результат спортивних змагань, однак, висока латентність даних кримінальних правопорушень не дає змоги правоохоронцям встановлювати, розкривати та припиняти такі злочини.

Література:

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування (2019–2021 роки). Режим доступу: URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultatiyih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 19.09.2022).

2. Криулин А. Е. Некоторые вопросы уголовной ответственности за подкуп участников и организаторов профессиональных спортивных

соревнований. *Спортивное право в Республике Беларусь*. 2017. № 2. С. 268–283.

3. Кримінальний кодекс України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.09.2022).

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК РЕЗЕРВНОГО СПОРТУ ТА СПОРТУ ВИЩІХ ДОСЯГНЕНЬ

Ліпський В. В.

*начальник управління молоді та спорту
Рівненської обласної державної адміністрації
м. Рівне, Україна*

Законом України «Про фізичну культуру та спорт» визначено, що закладом фізичної культури і спорту є юридична особа, яка забезпечує розвиток фізичної культури і спорту шляхом, зокрема, надання фізкультурно-спортивних послуг. До таких закладів відносяться спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, заклади спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання, школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту закладів вищої освіти, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення, центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю.

Станом на 01.01.2022 року в Рівненській області працює 34 дитячо-юнацькі спортивні школи, 25 з яких перебувають у комунальній власності громад області, 7 – підпорядковані фізкультурно-спортивним товариствам.

Також в області працюють 5 комунальних закладів фізкультурно-спортивного спрямування, а також Костопільський обласний ліцей спортивного профілю і Березнівський ліцей спортивного профілю.

На початку 2022 року було організовано стабільну роботу усіх закладів у штатному режимі, передбачено належні бюджетні кошти для їх діяльності, затверджено єдиний календарний план фізкультурно-спортивних заходів Рівненської області, який передбачав проведення різноманітних змагань з олімпійських, неолімпійських видів спорту та видів спорту осіб з інвалідністю.

Проте, з 24 лютого 2022 року, після початку воєнних дій та введення воєнного стану на території України спортивне життя в державі, і, зокрема, в Рівненській області докорінно змінилося.

Введення воєнного стану в Україні спричинило низку проблем в діяльності фізкультурно-спортивних закладів області.

Перша проблема – це зменшення кількості вихованців спортивних закладів. Так, на початок 2022 року в дитячо-юнацьких спортивних школах області займалися 12,5 тисяч дітей. Після початку воєнних дій значна кількість сімей виїхала за межі держави разом зі своїми дітьми. За інформацією управління у справах молоді та спорту облдержадміністрації станом на 15 серпня 2022 року у цих школах налічується 11 070 вихованців. Відповідно близько півтори тисячі дітей, які займалися у спортивних школах, виїхали за кордон. У місяцях тимчасового проживання вони продовжили займатися спортом в спортивних клубах, показали високі спортивні результати і, як наслідок, їм запропонували продовжувати спортивну кар'єру та навчання у закордонних клубах та навчальних закладах. І переважна більшість приймають рішення залишитися за кордоном.

Друга проблема – зменшення кількості кваліфікованих спеціалістів у закладах фізичної культури та спорту. З початком військової агресії проти України до лав ЗСУ призвано 21 тренера, до підрозділів територіальної оборони вступив 31 тренер. Також понад два десятка тренерів у перші місяці виїхали з командами у країни Європи, організували там їх тренування. В результаті, значна кількість цих тренерів оформилась там на роботу і залишилась за кордоном. А в спортивних школах області відділення з видів спорту, які вели ці тренери, залишились без спеціалістів.

Третя проблема – збереження та розвиток матеріально-технічної бази закладів фізичної культури та спорту. За останні три роки в Рівненській області введено в експлуатацію нові спортивні комплекси в містах Сарни, Дубровиця, Здолбунів, стадіони у містах Вараш та Костопіль, басейн в місті Дубно. В стадії будівництва перебували стадіон «Авангард» та мультиспортивний комплекс Обласної спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи олімпійського резерву у Рівному, басейн Костопільської дитячо-юнацької спортивної школи, спорткомплекс «Меблевик» у селищі Смига Дубенського району.

Відповідно до постанови КМУ «Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету» від 01.04.2022 р. № 401 Кабінет Міністрів України зробив секвестр бюджету і відмовився від усіх капітальних видатків, які передбачались на 2022 рік. Це призвело до зупинки будівництва вказаних спортивних об'єктів і консервації

недобудованих споруд. І відповідно відтермінувало на невизначений час добудову та введення в експлуатацію таких необхідних для області спортивних об'єктів.

Уряд зупинив абсолютно все, що стосується капітальних видатків. Усі установи та організації не роблять ніяких капітальних закупок. Постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» встановлено черговість фінансування видатків в особливому режимі. А це призвело до ще однієї проблеми – неможливість придбання необхідного спортивного обладнання та інвентарю для закладів фізичної культури та спорту, які виховують спортсменів резервного спорту та спорту вищих досягнень. Заклади змушені використовувати старий інвентар, проводити тренувальний процес з використанням обладнання, яке відпрацювало свій ресурс. Складається ситуація, що кошти на придбання спортивного обладнання та інвентарю передбачені, але використати їх у цій ситуації неможливо.

У підсумку вищезазначені основні проблеми у закладах фізичної культури та спорту області можуть призвести до зниження якості спортивно-тренувального процесу, до погіршення результатів вихованців цих закладів. Ці фактори не сприятимуть покращенню умов та зміцненню матеріально-технічної бази спортивних шкіл, відкладаючи їх закриття на невизначений термін.

З іншого боку, відкриваються можливості для молодих перспективних амбіційних тренерів показати свої можливості та зайняти вакантні місця, спрямовуючі свою енергію та вміння на виховання нових талановитих спортсменів, які будуть спроможні досягати високих результатів у змаганнях і сприятимуть розвитку спорту Рівненщини.

Література:

1. Про фізичну культуру та спорт [Електронний ресурс]: Закон України від 24.12.1993 № 3808-ХІІ (зі змінами). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

2. Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2022 № 401 (зі змінами). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-2022-%D0%BF#Text>

3. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590 (зі змінами). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І СТАНОВЛЕННЯ СТРІТБОЛУ ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ

Ліщук С. В.

*кандидат наук з державного управління,
викладач кафедри фізичної культури і спорту
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Коваль В. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри здоров'я людини і фізичної терапії
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Стрітбол зародився в Сполучених Штатах Америки у 1950-х роках. Цей вид називають ще вуличним баскетболом, так як гра передбачена на відкритих кортах і відрізняється значно менш формальною структурою і дотриманням правил гри.

У 1956 році Ветеран Другої світової війни Голькомб Ракер організував перший турнір з вуличного баскетболу в Нью-Йорку. У подальшому створив лігу в Нью-Йорку, яку пізніше присвятили йому і назвали Ракер Парк [4].

З часом гра набрала велику популярність. На початку 70-х років баскетбольні щити встановлювали практично всюди, на гаражах, дахах і деревах. Перший великий турнір з вуличного баскетболу відбувся у Парижі у 1991 році. Турнір зібрав велику кількість команд зі всіх континентів.

Міжнародна федерація баскетболу FIBA вперше апробувала баскетбол 3Х3 у 2007 році на Азійських загальних іграх в Макао. У подальшому масштабні змагання відбулися в Індонезії (2008, 2013), Домініканській Республіці (2008). Перший турнір світового значення відбувся в Сінгапурі на літніх Юнацьких Олімпійських іграх – 2010. Після успішного виступу FIBA запустила програму по розвитку стрітболу.

З середини 2000-х років популярність цей вид спорту набув завдяки телевізійним шоу Street Basketball і City Slam на ESPN, а також пересувним виставкам AND1 Mixtape Tour, YPA та Ball4Real [4].

У 2014 році Міжнародний олімпійський комітет (МОК) запропонував шляхи модернізації олімпійського руху. Президент МОК

Томас Бах окреслив вектор, що Олімпійські ігри потребують оновлення. Однією із ідей МОК – це перехід від олімпійської програми, яка базується на видах спорту, до програми, з акцентом на події сучасного спортивного життя, появу нових видів спорту та їх різновидностей. Зміни в програмі, як зазначав Томас Бах, повинні стосуватися не тільки видів спорту в цілому, але й змін в самому виді спорту, з допущенням навіть їх штучного формування.

Стрітбол на сьогодні є одним із популярних видів спорту серед молоді і входить до програми Олімпійських ігор. За версією FIBA стрітбол має відмінності від баскетболу. Грають м'ячем у стрітболі вагою сьомого розміру, що дозволяє легше влучати в кошик і тримати м'яч в руці. Гра 3X3 є більш динамічною, де кожному гравцю більше надається часу на володіння м'ячем. В грі практично немає пауз, м'яч після забитого кидку зразу ж вводиться у гру. Відсутні також повноцінні комбінації. Характерним є тільки прості взаємодії на рівні «баскетбольного відчуття» [1].

Однією з яскравих команд у стрітболі є команда AND 1, до якої входять тільки обрані гравці. AND1 Live Tour, раніше відомий як AND1 Mixtape Tour, – це мандрівне баскетбольне змагання та виставка, представлена B-Ball and Company та виробником баскетбольного одягу AND1 [1]. Група стрітболістів разом із керівником компанії Rell і B-Ball Ліндою Гілл подорожують від міста до міста та кидають виклик командам, що складаються з місцевих талантів. Ігри, як правило, характеризуються ізоляцією один на один з веденням м'яча та акробатичними слем-данками та алей-уп [5]. Вони мандрують по всьому світу і демонструють високий професіоналізм та рівень вуличного баскетболу.

Цей вид спорту користується популярністю в Нью-Йорку. Окремі міста в Сполучених Штатах організовували змагання зі стрітболу за аналогом нічного баскетболу. Також поширеними є змагання зі стрітболу у вихідні дні такі, як Hoop It-Up і Blacktop Battle від Houston Rockets [4].

Турніри зі стрітболу є популярними на Філіппінах, які проводяться влітку в сезон відпусток. Дивізіони поділяються на 4 категорії: Mosquito (вік від 7 до 13 років), Midget (вік від 14 до 17 років), Junior (вік від 18 до 25 років) і Senior (вік від 26 років). Не меншою популярністю користуються змагання зі стрітболу у Франції Quai 54, які щорічно проводяться у Парижі влітку, і є одними із найважливіших турнірів в світі [2].

Розвиток стрітболу в Україні припадає на 1995–1997 роки, коли до країни приїхали представники відомих брендів Adidas та Nike

та провели турніри з цього виду спорту. Другий етап припадає на 2008–2009 роки, коли була створена Українська стрітбольна ліга [6].

Двадцять один, ще називають цей популярний варіант вуличного баскетболу, як *cutthroat, hustle, tip-it, noyceball, roughhouse, scutter, rough* або *rebound* [3]. Характерною особливістю є проведення гри з будь-якою кількістю гравців на половині майданчика, але зазвичай, коли недостатньо гравців для гри принаймні три на три. Двадцять один – це індивідуальна гра, у якій не використовується командна гра.

У гру *H-O-R-S-E* грають два або більше гравців. Порядок ходів встановлюється перед початком гри. Гравець, чия черга прийшла першою, отримує контроль, що означає, що він повинен спробувати зробити кидок у кошик певним способом на свій вибір, попередньо пояснюючи іншим гравцям вимоги до кидка. Якщо цей гравець успішно виконав кидок, кожен наступний гравець повинен виконати той самий кидок відповідно до своїх вимог. Якщо гравець не вміє дублювати кидок, він отримує літеру, починаючи з *H* і просуваючись праворуч через слово «*H-O-R-S-E*». Після того, як усі гравці зробили спробу, контроль переходить до наступного гравця, і гра продовжується таким чином. Якщо гравець, який контролює кидок, промахується, літерний штраф не нараховується, і контроль переходить до наступного гравця. Щоразу, коли будь-який гравець має всі літери, він вибуває з гри. Остання особа в грі оголошується переможцем [3].

One on One Basketball – це компанія з підготовки баскетболу, яка була заснована в 1991 році з метою забезпечення міжсезонної особистої баскетбольної підготовки для розвитку баскетболістів. *One on One Basketball* організував і проводить міжнародні програми на 5 континентах по всьому світу. Історія та досвід були визнані для просування спортивної дипломатії шляхом розробки програм, які використовують баскетбол як міжкультурне спілкування та обмін [6].

Гра один на один. Для гри один на один розроблені спеціальні правила. Кидок виконується із-за трьохочкової лінії, і при влучанні у кошик дає гравцю 2 очки, інші кидки оцінюються в одне очко. Змагання припиняється при досягненні одинадцяти очок або завершенні часу відведеного на вправу. Передбачений овертайм до 2 очок без обмеження кількості часу. Овертайм починає учасник гри, який програв володіння баскетбольним м'ячем на початку проведення змагання. Учасник, який влучив кидком із-за трьох очкової лінії, отримує два очки і визнається переможцем. Після проведеного перехвату або підбору передбачений вихід за лінію дуги (учасник гри двома стопами знаходиться за лінією дуги). Коли нападаючий втратив м'яч, але повернув володіння до того, як захисник виконав вивід за дугу, то нападаючому дозволено атакувати без виводу за дугу. При

влучанні м'яча, фолу, порушення – «чек» за дугою. Фінал і полуфінал тривають по шість хвилин «брудного» часу (2 тайми по 3 хвилини з перервою 1 хвилини), останні 30 секунд «чистий» час. Для атаки передбачено сімнадцять секунд. Якщо суддя вбачає, що учасник затримує свідомо час гри, він дає усне зауваження. Затримка часу вважається також затримка чека захисником. При повторному зауваженні затримки часу, учаснику призначається штрафний фол. Після влучання м'яча у кошик, учасник гри, який закинув м'яч, не має права доторкуватися до м'яча. У випадку, якщо учасник гри виконав кидок до фінального свистка, а у кошик м'яч влучив вже після свистка, суддя зараховує попадання [6].

Ще одним із різновидів вуличного стрітболу є Ghetto Basket, навколо якого органічно збираються представники інших вуличних дисциплін (DJs, MCs, танцюристів, рейтерів, бітбокс артистів) [7]. Започатковано цей формат було у Латвії. Ghetto Basket – це турніри зі стрітболу 3X3, які повністю відбуваються без судів та секретарів: тільки команда і суперники. Всі суперечки вирішуються завдяки діалогу, слідкують команди за рахунком і за тим, коли прийде черга грати. Цей різновид стрітболу навчає гравців комунікації, знаходити компроміси у вирішенні спірних ситуацій, з повагою відноситися до суперника, розвивати позитивні особистісні якості (чесність, справедливість, силу духа, психологічну стійкість, концентрацію на результат).

Таким чином, стрітбол набуває популярності на всіх континентах, і як свідчення цього – включення до програми Олімпійських ігор та поява нових форматів. Розвиток стрітболу потребує створення відповідної спортивної інфраструктури, підготовки кадрів та умов для підготовки спортсменів та участі їх у змаганнях на міжнародній арені, а також проведенні тренувальних занять з різними групами населення.

Література:

1. 3x3 Basketball: Everything you need to know. URL: <https://www.redbull.com/gb-en/what-is-3x3-basketball-guide>
2. Bobb, Maurice (2014-07-10). «French, Fly: Inside Quai 54, the World's Baddest Streetball Tournament» *Rolling Stone*. Retrieved 2022-02-17.
3. Variations of basketball The game of H.O.R.S.E
4. Holcombe Rucker Park. blogs.shu.edu. Retrieved 2022-02-17.
5. Raul Sosa (2012-07-27). "AND1 & PR Streetball Put On a Show!". *BoricuaBallers.com*. Archived from the original on 2015-10-16. Retrieved 2012-07-31.
6. Один на один. URL: <https://www.1on1basketball.com/>
7. Українська стрітбольна ліга 3X3. URL: <http://streetball.in.ua/>

ВИБІР СПЕЦИФІЧНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТЕСТІВ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНИХ СПОРТСМЕНІВ

Петрук І. Д.

*старший викладач кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,
лікар спортивної медицини
м. Рівне, Україна*

Сучасний спорт вищих досягнень пов'язаний з підвищенням інтенсивності та обсягів навантажень. Вагомий зумовлювальний чинник таких змін – комерціалізація спортивних змагань, що призводить до збільшення останніх на протязі року, а ,відтак, до посилення психологічного та фізичного виснаження спортсменів. Рекорди і перемоги в спорті реалізуються практично на межі можливостей людини, тому в руслі зростання вимог до підтримання працездатності спортсменів на необхідному рівні окреслюється актуальність врахування досягнень спортивно-медичної науки щодо оцінки функціонального стану атлетів і процесів їх відновлення.

Удосконалення методів дослідження функціонального стану професійних спортсменів дає можливість, з одного боку, прогнозувати досягнення високих спортивних результатів і виявляти позитивні зрушення, що виникають в організмі під впливом занять спортом, а з іншого – своєчасно діагностувати виникнення передпатологічних станів та проводити відповідні заходи.

В практиці спорту найвищих досягнень функціональні можливості організму спортсменів діагностують шляхом багатоступеневого тестування. Для цього використовують сучасні діагностичні технології, що базуються на об'єктивних фізіологічних, біохімічних, педагогічних, математичних, та інших методах.

У практиці функціональної діагностики є достатньо поширеним застосування різних функціональних тестів (проби з дозованими навантаженнями, ортостатичні проби, проби із затримкою дихання тощо), що сприяє отриманню об'єктивної інформації про поточний стан організму. Разом із тим, необхідно дуже чітко розмежовувати мету функціональної діагностики як процесу та системи і мету функціонального тестування, яка є лише елементом даної системи і спрямована на оцінку конкретних складових загального функціонального стану

організму (зокрема, потенційних або резервних можливостей того або іншого реципієнта) [1, с. 11].

Можна мати високий рівень функціональних можливостей, але не досягати високих спортивних результатів через невисокі функціональні здібності, які розглядаються останнім часом як ступінь реалізації наявних функціональних можливостей організму. Дійсно, спортсмен, наприклад, може мати достатньо високий рівень можливостей (високі величини аеробних можливостей МСК), але низькі значення порогу анаеробного обміну (ПАНО). В цьому випадку можна констатувати і низький ступінь реалізації високих функціональних можливостей його організму, які є у розпорядженні спортсмена [1, с. 12].

Для фахівців у галузі фізичної культури і спорту вже давно безперечним є той факт, що зараз багато спортивних лікарів і фізіологів надмірно захопилися використанням найскладнішої і дорогої апаратури для оцінки функціонального стану і рівня тренуваності організму спортсмена. Так, потужніші мікроскопи, сучасні біохімічні й електрофізіологічні прилади застосовуються під час реєстрації функціонування систем кровообігу, дихання тощо. В той же час практика засвідчує, що ефективність цих досліджень не завжди краща за ті, в яких було використано старі методичні підходи, дивовижну свіжість яким додала наукова думка авторів.

В останні роки накопичилось багато принципово нових знань про суть функціональних можливостей спортсменів, опубліковано дослідження про ефективність специфічних тестів в окремих видах спорту [2, 778–774; 3, 264]. Однак, увага звертається на оцінку, в першу чергу, фізичного стану атлетів.

Вибір функціональних тестів для діагностики функціонального стану залежить від виду спорту, особливостей психофізичного стану атлетів, періоду тренувального циклу. Тому, для ефективної оцінки функціонального стану, прогнозування працездатності спортсменів важливо використовувати комплекс функціональних тестів, що визначають не тільки фізичні а й психологічні показники.

Багаторічна праця автора з професійними спортсменами дає змогу провести аналіз особливостей використання специфічних функціональних тестів та їх вплив на ефективність підготовки спортсменів і, зокрема, на процеси відновлення. Для прикладу цікавими є результати функціонального тестування психофізичних показників професійних спортсменів з кульової стрільби, велоспорту і т.інш.

Для спортсменів-представників різних видів спорту необхідними є розвиток різних особливостей уваги. Так, для спортсменів зі стрільби кульової це такі властивості, як інтенсивність, стійкість та зосередженість. Стійкість уваги окреслена здатністю суб'єкта втримувати

увагу (за потрібної її інтенсивності) на одному об'єкті або дії впродовж досить тривалого часу. Крім цього, для спортсменів-стрільців важлива швидкість сприйняття та перероблення інформації. У досвідчених спортсменів сприйняття, як спеціалізована здатність, дає змогу повністю, з точним диференціюванням отримувати інформацію про об'єктивні умови діяльності: просторові параметри зброї – її місце розміщення, величину та форму прицільних пристосувань, відстань між ними та до них, кутове зміщення [4, с. 79].

Для визначення найбільш актуальних для спортсмена зі стрільби кульової властивостей уваги – концентрації та стійкості було використано тест Є. Комової [4, с. 80], який передбачав з'ясування особливостей перероблення специфічної інформації («розташування мушки в прорізі») за швидкістю та кількістю припущених помилок.

На основі методичних вказівок зі спеціальної фізичної підготовки Республіканського науково-методичного кабінету Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту було розроблено функціональну пробу – 20 підйомів з утриманням та опусканням пістолета в позі приготування до стрільби. Функціональна проба, призначена для дослідження функціонального стану організму спортсменів на навантаження, що поєднує силову витривалість в динамічному та статичному режимах, стійкість системи «стрілець-зброя». Для з'ясування зміни функціонального стану організму спортсменів проводили вимірювання показників пульсу перед виконанням проби та одразу після завершення. Для спостереження за функціональним станом організму спортсмена також аналізували тривалість відновного періоду.

Серед тестів для визначення психофізичного стану автором використовувався також опитувальник Г. Айзенка та тест САН (діагностування психофункціонального стану за тестом диференційованого самооцінювання втоми), які довели свою ефективність протягом співпраці із спортсменами збірної України і кандидатами у збірну України із кульової стрільби. Спортсменам збірної Саудівської Аравії у процесі підготовки використовувались, крім оцінки порогового пульсу, максимального споживання кисню та рівня лактату за тестом Конконі, тести для аналізу психологічного стану та ефективності засобів психічної регуляції. Такий аналіз проводився за допомогою тесту диференційованого оцінювання САН та визначення показників пульсу спортсменів.

Отримані результати дають змогу стверджувати про ефективність використання засобів психічної регуляції на прикладі аналізу функціональних станів – рухливості, швидкості і темпу перебігу

функцій (активність), сили, здоров'я і стомлення (самопочуття), а також характеристик емоційного стану (настрій) [5, с. 59].

Під час дослідження показників функціонального стану було також спостережено зміни показників ЧСС у спортсменів. Вимірювання відновлення пульсу проводилося у велосипедистів після однотипних тренувань інтервального характеру та виконаного однакового обсягу роботи. Унаслідок аналізу відновлення показників пульсу наприкінці та на початку дослідження у спортсменів досліджуваної групи встановлено інтенсивніші темпи відновлення показників пульсу наприкінці дослідження порівняно з аналогічними показниками на початку дослідження, що слугує підтвердженням правильності використання засобів психічної регуляції цих спортсменів [5, с. 60].

Таким чином, для ефективної підготовки спортсменів необхідно використовувати комплекс специфічних функціональних тестів для визначення психофізичного стану з використанням не тільки сучасного обладнання, але й з врахуванням старих прагматичних наукових методичних підходів.

Література:

1. Маліков М. В., Богдановська Н. В., Сватсьєв А. В. Функціональна діагностика в фізичному вихованні та спорті : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗДУ, 2006. 227 с.
2. Hermassi S, Chelly MS, Wollny R, et al. Relationships between the handball-specific complex test, non-specific field tests and the match performance score in elite professional handball players. *Sports Med Phys Fitness*. 2018 Jun;58(6):778–784. doi: 10.23736/S0022-4707.17.07373-X. Epub 2017 Jun 21. PMID: 28639443
3. Zemkova E, Hमार D, Sport-Specific Assessment of the Effectiveness of Neuromuscular Training in Young Athletes. *Front Physiol*. 2018; 9: 264. doi: 10.3389/fphys.2018.00264
4. Petruk I. Restoration of psychophysical qualities of shot put athletes. Monograph. Mauritius : LAP Lambert Academic Publishing, 2019. 263 p.
5. Petruk, I. The value of psychological training of athletes on the example of the Saudi national team of cycling. *The Scientific Heritage*. 2017 December Vol. 2. No 18: 56–61.

НАПРЯМ 6. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ У СПОРТІ

ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ТРЕНУВАНЬ ТА ПРОФІЛАКТИКА ТРАВМАТИЗМУ У СПОРТІ

Кумпанський О. О.

*студент факультету фізичного виховання і спорту
кафедри олімпійського та професійного спорту
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

Лифар А. О.

*студент факультету фізичного виховання і спорту
кафедри олімпійського та професійного спорту
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

Одним з найважливіших факторів, що для фізичного розвитку організму є відновлення після тренувальних навантажень. Чимало спортсменів, особливо в юному віці, через різні причини, нехтують засобами рекреації, які сприяють швидкому відновленню організму після тренувань.

Коли спортсмени страждають від перевтоми, це впливає не лише на стан фізичного здоров'я, а також і морального стану та як наслідок настає період спаду спортивних результатів. Виявлено, що в основному саме тренери та безпосередньо спортсмени використовують надзвичайно обмежену кількість методів для відновлення.

Як зазначає В. М. Платонов, для оптимального відновлення спортсменів необхідно використовувати кілька різних методів у межах єдиної комплексної програми. Зрозуміло, якщо засоби відновлення правильно підібрані, а також підсилюють дію один одного, то це підвищує ефективність загального впливу [1].

Також Платонов В. М. визначив 3 комплекси відновлення після тренування, котрі мають вибіркову дію, і в кожному з них міститься 3 етапи: швидкісного, анаеробного та аеробного характеру. Розроблені комплекси допомагають отримувати інформацію про ефективність

методів відновлення та залучати їх до тренувальних мікро та макроциклів.

Поновлення функціонального стану організму атлетів після інтенсивних тренувань і змагань – це профілактика травм, захворювань та перенапруження. Головний акцент ставлять на відновлення функціонального стану нервово-м'язового апарату і координації рухів у швидко-силових видах спорту. Важливо, що методи відновлення мають бути підібрані для спортсмена індивідуально, в залежності від виду спорту, від рівня фізичного навантаження та відповідності фізичного стану до засобу рекреації, це прораховується для того, щоб організм отримав максимальне відновлення після тренувань та змагань, а також для уникнення травматизму на тлі перевтоми. Як показує практика, саме перевтома є найбільш поширеною причиною травм різного ступеня та характеру, тому має бути контроль, як з боку самого спортсмена, так і зі сторони тренерів і медичного персоналу.

Саме в умовах максимальних фізичних навантажень часто виникає травмуючий фактор. Серед представників різних видів спорту найбільш поширені травми середнього і важкого ступеня, а також дуже важкі, що призводять до інвалідності і навіть до смертельних наслідків (8–10%).

Звичайно, що значний відсоток травматизму припадає на контактні види спорту: єдиноборства (бокс, боротьба – 70–72% від усіх травм), футбол, баскетбол, хокей. Найменш травматичними вважаються більш спокійні і відповідно менш рухливі види спорту – це шахи, шашки, настільний теніс, стрілецький спорт.

Окрім причин недостатнього відновлення спортсмена, є такі фактори спортивного травматизму: слабка фізична підготовленість спортсмена, недостатній лікарський контроль. Варто зазначити ще два пункти: незадовільне спортивне середовище (поганий стан місць занять та змагань, несприятливі умови їх проведення) та неякісне спортивне обладнання, одяг, взуття.

Спортивний травматизм часто зумовлений саме невідповідністю умов проведення тренувальних занять (слизька підлога, твердий ґрунт на відкритих спортивних спорудах, наявність сторонніх предметів, відсутність оббивки або захисної сітки, недостатнє освітлення, відсутність вентиляційних засобів).

Тому є логічним, що використання відповідного захисного спорядження для кожного виду спорту має важливе значення для запобігання серйозних травм чи зниження рівня їх тяжкості. Має бути певне захисне спорядження, це – шоломи, окуляри, капи, спортивні реміні, рятувальні жилети, щитки, захисне взуття, тейпування тощо.

Якщо брати до уваги дослідження Американської академії офтальмології, понад 90% усіх травм очей, пов'язаних зі спортом,

можна запобігти за допомогою відповідних захисних окулярів. Шоломи важливі не лише у хокеї, а й в інших видах спорту, де є високий ризик травмування голови (футбол, лижі, велоспорт, бейсбол, бокс). Правильно підібраний засіб індивідуального захисту (ЗІЗ), розроблений та протестований для конкретного виду спорту, значно знижує ризик (різні види ЗІЗ тестуються по-різному) [2].

Для спортсмена травми, перенапруження, значні фізичні навантаження – це завжди важке випробування для психологічного і фізичного стану. Тому з метою зниження ризику національними організаціями охорони здоров'я та спортивними інстанціями міжнародного та державного рівня встановлюються стандарти безпеки, технічного, санітарно-гігієнічного та фізичного нагляду за станом здоров'я спортсмена, спортивного середовища в якому він виховується та інвентарю.

На даний час існує дуже багато методів та засобів відновлення, також постійно оновлюється спортивний інвентар та перелік вправ, які сприяють профілактиці травматизму в спорті. Тому можна зробити висновок, що для тренера та спортсмена в сучасному світі – створена широкий базис для відновлення та перешкодження травматизму і лише необхідні знання та досвід здобутий за час перебування у спорті, дозволить правильно користуватися методиками рекреації і своєчасно створювати передумови профілактиці під час занять спортом.

Література:

1. Платонов В. Н. Підготовка кваліфікованих спортсменів. Фізкультура і спорт. 1986. 286 с.
2. PPE in sports. URL: <https://www.bsigroup.com/en-GB/blog/Personal-Protective-Equipment-Blog/ppe-insports/> (date of request: 12.09.2021).

ЕРГОТЕРАПІЯ ЯК СКЛАДОВА ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ МЕТОДУ

Омелянюк Ю. А.

*старший викладач кафедри фізичної культури та спорту
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

Однією з найважливіших медико-соціальних проблем сучасності є реабілітація хворих та інвалідів, тобто система державних, соціально-економічних, медичних, професійних, педагогічних, психологічних та інших заходів, спрямованих на попередження розвитку патологічних процесів, що призводять до тимчасової або стійкої втрати працездатності, ефективне і раннє повернення хворих і інвалідів, дітей і дорослих в суспільство і до праці (Смичек В. Б., 2009).

Як вид професійної діяльності, діяльність фахівця з вищою освітою з ерготерапії, являє собою виключно затребувану, безпечну та ефективну при кваліфікованому застосуванні, фізіологічну, застосовується при будь-яких захворюваннях і пошкодженнях органів і систем людини, призводять до зниження якості життя, порушення побутової, соціальної, психологічної адаптації. Ерготерапія застосовується з метою формування, відновлення, компенсації, пристосування можливостей людини виконувати повсякденну діяльність в області самообслуговування, переміщення, роботи, навчання та дозвілля незалежно від віку і статі. Іншими словами, ерготерапія – це наука, яка вивчає методи та засоби відновлення здатності людини до самостійного життя. А ерготерапевт – фахівець, робота якого спрямована на максимальну адаптацію людини із втраченими функціями до життя у навколишньому середовищі. Коли ж порівняти роботу ерготерапевта й фізіотерапевта, різниця полягає в тому, що ерготерапевт першочергово розробляє дрібні рухи, тобто дрібну моторику. Фізіотерапевти ж працюють над відновленням рухової активності з більшою амплітудою.

Ерготерапія – мистецтво і наука про те, як допомогти людям день у день брати участь в тих видах діяльності, які важливі для них, мають значення для їх здоров'я і благополуччя, шляхом залучення їх в цілеспрямовану активність.

Термін «occupational therapy» був прийнятий у Великобританії в 30-х роках ХХ століття. Лікування повинно включати в себе активний відпочинок і продуктивну діяльність, являти собою можливості, а не приписи.

Основоположники професії: Сьюзен Трейсі (США) 1906 – перший систематичний тренінг для підготовки інструкторів, які навчатимуть хворих. 1914 – експериментальна програма Елеанора Кларка для навчання інвалідів цілеспрямованої діяльності. Діяльність, яка використовується в лікувальних цілях, допомагає шляхом тренінгу прищепити людині нові звички і навчити його діяти в соціально прийнятною манері. «Ерготерапія – наука про навчання хворих і залучення їх у такі види трудової діяльності, які будуть вимагати від них енергії і активності, приносячи позитивний терапевтичний ефект». Дж.Е. Бартон.

У більшості країн світу ерготерапію проводять спеціалісти – ерготерапевти. Завданням ерготерапевта є не досягнення повного одужання хворих (хоч це й бажано), а вирішення тих проблем, які хвилюють пацієнтів, заважають їх виздоровленню, їх повсякденній активності та поверненню до нормального життя, незважаючи на ці обмеження, які накладає на них хвороба. Ерготерапія є міждисциплінарною, та включає у себе знання із багатьох спеціальностей – медицини, педагогіки, психології, соціальної педагогіки, біомеханіки та фізичної терапії. Ерготерапевти переважно працюють у команді фахівців, які займаються реабілітацією хворих, і до цієї команди входять лікарі, психологи, фізичні терапевти, логопеди та фахівці з інших спеціальностей. Ерготерапію часто змішують із «трудовою терапією», хоча ці два поняття не є повністю тотожними, а трудова терапія (англ. *vocational rehabilitation*) є лише одним із варіантів ерготерапії, спрямованим на відновлення професійних навичок хворого, яка виконується на його робочому місці та повинна достойно оплачуватися працедавцем. Також ерготерапевтів часто змішують із фізичними терапевтами, хоча напрямок їх діяльності дещо відрізняється. В західному світі фізичний терапевт працює на фізичними функціями загалом, а ерготерапевт – над прикладними задачами: а) розвитком гігієнічних і побутових навичок; б) підтримкою щоденної діяльності; в) інтеграцією в освітні заклади та адаптацією середовища; г) допрофесійною і професійною підготовкою; д) змістовним дозвіллям та спортом.

Поширення принципів ерготерапії стосовно людей з фізичними обмеженнями діяльності Всесвітня асоціація ерготерапевт WFOT заснована в 1954 році. В даний час об'єднує близько 70 країн. Всесвітні конгреси WFOT проводяться кожні 4 роки. Прийнято міжнародні стандарти навчання ерготерапевта згідно Болонської конвенції.

Література:

1. Антонова Л. В., Ключкова Е. В. Физическая терапия и эрготерапия. *Адаптивная физическая культура в работе с детьми, имеющими нарушения опорно-двигательного аппарата (при заболевании детским церебральным параличом)* : методическое пособие» / под ред. А. А. Потапчук. СПб., СПбГАФК им. П. Ф. Лесгафта, 2003.
2. Багрій І. П. Заняття терапія як вид професійної діяльності. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 1. С. 158–166.
3. Багрій І. П. Теоретичне осмислення поняття «занятості» у заняттєвій терапії. *Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогіки та психології* : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 14–15 червня 2013 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2013. С. 109–112.
4. Мазепа М. А. Использование принципов доказательной медицины в практике физической терапии и эрготерапии. *Здоровье для всех* : материалы VII Междунар. науч.-практ. конф. Пинск : ПолесГУ, 2017. С. 147–152.
5. Мазепа М. Проблеми і перспективи використання методів фізичної терапії та ерготерапії в ревматології. *Фізична активність і якість життя людини* : зб. тез доп. II Міжнар. наук.- практ. конф. Луцьк, 2018. С. 64.
6. Мазепа М. Сучасна парадигма ерготерапії. *Вісник Прикарпатського університету. Серія : Фізична культура*. 2017. Вип. 25/26. С. 174–180.
7. Медико-біологічні основи фізичної терапії, ерготерапії («Нормальна анатомія» та «Нормальна фізіологія») : навч. посіб. / Мирослава Гриньків, Тетяна Куцериб, Станіслав Крась, Софія Масвська, Федір Музика. Львів : ЛДУФК, 2019. 146 с.
8. Международная классификация функционирования, ограниченной жизнедеятельности и здоровья (МКФ) Полная финальная версия. <http://www3.who.int/icf/icftemplate.cfm>
9. Методические рекомендации по проведению практических занятий по дисциплине «Эрготерапевтические средства» / Е. Е. Лебедь-Великанова. Пинск : ПолесГУ, 2014. 32 с.
10. Швесткова О., Свєцена К. Ерготерапія : підручник для студентів бакалаврського напрямку підготовки «Ерготерапія» на 1-му медичному факультеті Карлового університету.
11. Фізична реабілітація : анот. бібліогр. покажч. / Ірина Свістельник. Київ : Кондор, 2012. 1162 с.

ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЛІКУВАННЯ ХВОРИХ ПРИ ТРАВМАХ КОЛІННОГО СУГЛОБУ

Поташнюк І. В.

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка Степана
м. Рівне, Україна*

Левківський О. О.

*старший викладач кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка Степана
м. Рівне, Україна*

Копель Ю. М.

*викладач кафедри здоров'я людини та фізичної терапії
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка Степана
м. Рівне, Україна*

Згідно статистичних досліджень, серед ушкоджень великих суглобів закриті травми колінного суглоба становлять близько 70% всіх травм опорно-рухового апарату, особливо у спортсменів [1; 2]. Тривале порушення функції колінного суглоба, що обумовлено його складними анатомічними та біомеханічними особливостями функціонування, у більшості випадків призводить до стійкої контрактури суглобу, м'язової гіпотрофії, порушення стереотипу ходи, обмеження активного способу життя [3; 6].

Відомо, що серед травм колінного суглоба близько 50–85% складають ушкодження меніска. До основних причин слід віднести раптові ротаційні рухи в колінному суглобі при різних співвідношеннях стегна, гомілки та стопи. Сприятливими факторами ушкодження меніска, на думку відомих травматологів, є попередні мікротравми, запальні та дистрофічні процеси хряща.

Меніски відіграють велику роль у нормальному функціонуванні суглоба, особливо в процесі інтенсивних фізичних навантажень, забезпечують рівномірний розподіл навантаження по всій суглобовій поверхні, по суті виступають внутрішньо суглобовим буфером. При розривах меніска порушується біомеханіка рухів колінного суглоба [5]. Найчастіше це відбувається у спортсменів при неадекватному навантаженні.

Лікування при травмах колінного суглоба може проводитися як оперативно, так і консервативним шляхом. Сьогодні таке втручання зазвичай виконується методом артроскопії, що дозволяє не тільки зберегти нормальну біомеханіку колінного суглоба, але й запобігти ранньому розвитку посттравматичного деформуючого артрозу.

Складовою частиною відновного лікування є фізична реабілітація, що спрямована на відновлення здоров'я, ліквідацію патологічного процесу, запобігання ускладненням, скорочує терміни клінічного і функціонального відновлення, адаптує до фізичних навантажень, тренує і загартовує організм, відновлює працездатність, а також дозволяє зменшити число незадовільних результатів, уникнути інвалідності. Залежно від характеру, перебігу та наслідків захворювання або травми, періоду і етапу відновного лікування фізичну терапію використовують з профілактичною або лікувальною метою у комплексі оздоровчо-реабілітаційних заходів.

У ранній і пізній післяопераційний періоди реабілітації виконують лікувальну гімнастику, механотерапію, фізіотерапію та класичний масаж.

Масаж при такому захворюванні надає знеболювальну дію, покращує функцію і швидше відновлює опорну та рухову функції суглоба, зв'язкового апарату, прискорює процеси регенерації тканин, запобігає розвитку сполучнотканинних зрощень, контрактури м'язової атрофії.

Фізіотерапевтичні заходи сприяють покращенню окисно-відновних і трофічних процесів у суглобах, збільшенню амплітуди рухів, розтягненню та покращенню еластичності м'язів і зв'язок, відновленню сили м'язів і функції суглоба.

Механотерапія – методика для покращення роботи суглобів та м'язів при лікуванні та профілактиці захворювань опорно-рухового апарату. За допомогою спеціальних апаратів виконують точно спрямовані та суворо дозовані рухи, метою яких є відновлення рухомості в суглобах і зміцнення сили м'язів [4].

Лікувальна фізична культура при травмах колінного суглоба є найважливішою частиною реабілітації, необхідної для відновлення повноцінного функціонування кінцівок [7].

У комплекс лікувальної гімнастики включають загальнорозвиваючі та спеціальні вправи. Співвідношення їх залежить від характеру захворювання чи травми, методу лікування, клінічного перебігу хвороби і стану хворого, рухового режиму і періоду застосування ЛФК, етапу реабілітації [4].

Таким чином, поєднання методів та засобів фізичної, медичної та спортивної реабілітації, сприяє відновленню амплітуди рухів колінного суглоба та запобігає розвитку ускладнень.

Література:

1. Ананьєва Т. Комплексна фізична реабілітація нетренованих осіб після ушкодження меніска колінного суглоба у віддаленому післяопераційному періоді. Фізична культура, спорт та здоров'я. 2015. С. 193–195.

2. Без'язична О. В. Використання масажу та фізіотерапії після артроскопічних операцій на колінному суглобі. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2014. № 3. С. 23–25.

3. Головаха М. Л., Нерянов Ю. М., Івченко Д. В. Загальні питання травматології та ортопедії : навчально-методичний посібник. 2-ге видання (переглянуто та доповнено). Запоріжжя, 2016. 200 с.

4. Дорошенко Б. В., Найда М. М., Кіцак Я. М., Ляхович Р. М. Сучасні методи фізичної реабілітації хворих після артроскопічної реконструкції передньої хрестоподібної зв'язки колінного суглоба. *Науково-практичний журнал «Медсестринство»*. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. 2019. № 2. С. 46–49.

5. Дугіна Л. Лікувальна фізична культура в комплексній реабілітації спортсменів після часткової артроскопічної менісектомії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2014. № 11(52). С. 42–46.

6. Мухін В. М. Фізична реабілітація в травматології : монографія. Львів : ЛДУФК, 2015. 428 с.

7. Новікова П. П. Сучасні методи реабілітації хворих із закритою травмою колінного суглоба. *Науково-практичний журнал «Медсестринство»*. Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. 2018. № 2. С. 46–48.

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ В ХХІ СТОЛІТТІ»

22–23 вересня 2022 р., м. Рівне

Підписано до друку 26.09.2022. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 4,88. Тираж 100. Замовлення № 1022-152.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.